

John Arden

ÉLNEK, MINT A DISZNÓK

(Live Like Pigs)

**Színmű 17 jelenetben
(Ősbemutató: London 1958)**

**Fordította:
Nádasdy Ádám**

Katona József Színház, Budapest

1995

S Z Í N L A P

Tengerész Sawney	(Sailor)
Rachel, az élettársa	
Rosie, Tengerész lánya	
Sally, Rosie lánya	
Col, Rachel fia	
Kormos	(Blackmouth)
Harákmama	(Old Croaker)
Petúnia, a lánya	(Daffodil)
Mr. Jackson	
Mrs. Jackson	
Doreen, a lányuk	
Tisztviselő	(Official)
Orvosnő	(Doctor)
Rendőrmester	(Sergeant)

Történik egy észak-angliai iparváros szélén, modern családiházak lakótelepén, az 1950-es évek közepén.

Angol szavak kiejtése

Adelaide = edeléd	Jocky Faa = dzsoki fá
Archangel - nem angol szó, tehát magyarosan: „arhangel”	Len = len
Atkins = etkinsz	Macclesfield = mekleszfild
Balaclava = balaklava	Northampton = norszempton
Charlie = csárli	Nottingham = notingem
Col = kol	Rachel = récsel
Doncaster = donkászter	Rosie = rózi
Doreen = dorín	Sally = szeli, szelli
Earl Fitzwilliam = örl fitszviljem	Saunderson = szánderszon
Geordie = dzsordi	Sawney = szóni
Halifax = helifeksz	Scunthorpe = szkantorp
Hipkinson = hipkinzon	Sheffield Road = sefild ród
Honeywell Lane = hanivel lén	Sheila = síla
Jackson = dzsekszon	Strangeways = sztréndzsvéjz
	William Lewis = viljem lúisz
	Woolworth = vúlvörsz

A fordító megjegyzése

Az angol eredetiben a szereplők az északi vidék egyszerű emberének tájszólásában beszélnek. Az angol irodalomban a dialektusok használata kötelező: ha egy szerző *ilyen* vidékről származó, *ilyen* társadalmi állású embereket ábrázol, köteles a megfelelő tájszólást alkalmazni, nem beszélgetheti őket a sztandard irodalmi angol kiejtéssel és nyelvtannal (a „BBC English”-sel), mert az komikusan hatna.

A magyar irodalomban viszont ez nemigen szokás (legalábbis mai városi emberek ábrázolásában nem), és különben is indokolhatatlan volna, hogy mondjuk miért Ózd, vagy Mátészalka, vagy éppen Marosvásárhely műveletlen beszédét vegyük alapul. Fordításomban ezért alig alkalmazok nyelvtani vagy kiejtési vulgarizmusokat; a szereplők igénytelen, bárdolatlan beszédmódját inkább a mondatfűzéssel és a szóválasztással igyekszem visszaadni. (A darabot 1977-ben „Gyöngyélet” címen lefordító Bartos Tibor más utat választott, ő színesebb argószókinccsel, jellegzetesebb nyelvtannal és kiejtéssel beszélgeti a szereplőket.)

A szöveget a mai magyarban szokásos „pongyola” kiejtéssel képzelem mondani; ezek az ejtismódok közismertek, ezért a szövegben csak itt-ott jelzem őket. Javaslom, hogy - a személyiségtől, helyzettől függően - ilyesféleképp beszéljenek:

házban, kertben	<i>helyett</i>	házba, kertbe
sörért, azért		sörér, azért
miért, mért		mér <i>vagy</i> mé
adjál, jöttél		adjá, jötté
volt, zöld		vót, zöd
házból, ebből, képről		házbol, ebböl, képröl
jól van, jól mondja		jó van, jó mondja
	stb. stb.	

Bevezető megjegyzések

Amikor ezt a darabot írtam, elsősorban nem dokumentumdrámának szántam, hanem inkább azt akartam megmutatni, hogyan kerülnek összeütközésbe a különböző életformák és hogyan veszítik el értelmüket és tartalmukat a türelmetlenség és megnemértés szorításában. Mászóval, jobban érdekelt a darab „poétikai”, mint „zsurnalisztikai” szerkezete. A Royal Court Színház-beli előadás fogadtatása azonban azt mutatta, hogy elszámítottam magam. A baloldal azzal vádolt, hogy támadást intéztem a szociális intézményrendszer ellen; mások viszont a darabot egyenesen mint az anarchia és erkölcsön-kívüliség dieshimnuszát üdvözölték. Ezért talán jobb, ha nyíltan színt vallok. Nem állok egyértelműen sem Sawneyék, sem Jacksonék pártján. Mindkét csoportnak a másikéval összeegyeztethetetlen magatartási normái vannak, melyek azonban a maguk megszokott közegében nagyon is érvényesek.

A Sawney-család élő anakronizmus. A tizenhatodik századi „pimasz koldusok” közvetlen leszármazottai, és életük látszólagos összevisszasága rögtön szabályos keretbe rendeződik, ha lakatlan, vad tájba, nomád életkörülmények közé képzeljük őket. Bár a földeket bekerítő birtokosok lassan kiszorították őket mindenhonnan, négyszáz évig fenn tudták tartani ezt az életformát. Ma azonban már egyszerűen túl sok épület van Angliában, s így nem maradt hely a vándorlóknak. A darabbeli család ezt nem tudja megérteni; a leckét azonban olyan módon verik a fejükbe, mely tanulási módszernek ugyanolyan fájdalmas, mint amilyen eredménytelen.

Jacksonék jellegtelen, de nem utálnivaló emberek. Ez a család melegebb, szeretetteljesebb, de ez nem védi meg annak a heves támadásnak a hatásától, melyet Sawney-ék érkezése jelent az életükben. Jacksonék természetes ösztönei, a tisztesség, a kedvesség, még sosem voltak ilyen teherpróbának kitéve. Amint ez a próba megtörténik, összeomlanak. Én nem állítom, hogy ők ebben tipikusak lennének. Azért választottam őket ehhez a darabhoz, mert mondanivalómat eléggé végletes módon illusztrálják.

Hadd adjak egy-két ötletet annak a rendezőnek, aki színre kívánja vinni az „Élnek, mint a disznók”-at:

- (1) A darabot jelentős részben mulatságosnak szánom.
- (2) A Harákmama--Petúnia--Kormos csoportnak nagyjából ugyanolyan hatása van a Tengerész háznépére, mint amilyen hatással a Sawneyék általában vannak Jacksonékra.
- (3) A balladák előadását valahogyan bele kell ágyazni az előadásba, vagy pedig el kell hagyni. A Royal Court-ban azért maradtak hatástalanok, mert az énekes csak a jelenetek között lépett a színpadra, majd rögtön el is tűnt, s így senki sem tudta biztosan, hogy benne van-e a darabban, vagy nincs.

A díszlet egy tipikus tanácsi családiház belseje és külseje. Szerintem nem szükséges az egész házat fölépíteni a színpadon. A Royal Court-ban ezt csinálták, de ez jelentősen lelassította a játékot. A földszint és az emelet közötti különbséget nagyon jól lehet érzékeltetni úgy is, hogy a fönti szobákat a lentiek mögé helyezzük, vagy melljük, olyan félméteres szintkülönbséggel. Én a színpadi utasításokat egy valódi ház terére írtam, de a rendező minden nehézség nélkül átalakíthatja őket. A külső jelenetekhez nem kell teljes homlokzat (pontosabban homlokzatok, hiszen a Jackson-házból látszania kell az ajtónak és egy ablaknak). A ház a sivár fajtából való - nem a szellemes tervezésű fajta, amelyik „Az Év Lakóháza” díjat kaphatna.

A telepet nyilvánvalóan egy fantáziátlan járási főépítész tervezte. Unalmas látvány, és nem kelti eleven város benyomását. Colnak teljesen igaza van, amikor lesújtó véleményt mond róla Doreennak a 3. jelenetben.

A ház helyiségei a következők:

Földszint: Nappali

Előszoba, lépcsővel, bejárati ajtóval, valamint ajtóval a konyhába

Emelet: Nagy hálószoba

Kis hálószoba

Pihenő (folyosó, közlekedő), ajtóval a fürdőszobába.

A konyha és a fürdőszoba nem látszik a színpadon.

A szereplőkről

TENGERÉSZ: erős, szélesvállú vén zsarnok, hetvenes. Sántít. Fehér haja a válla alá ér le, és hosszú, lekonyuló bajusza van. Ő a csoportban a legbarbárabb, mégis a legkevésbé vad.

RACHEL: magas, szemrevaló hárpia, negyven körül, a korát könnyedén viseli. Nagyon hosszú, leeresztett haja van, és ijesztő, tigrisszerű nevetése. Arrogáns és hangos.

ROSIE: húszas éveinek elején, alacsony és zömök, és láthatólag sértődött. Nyilvánvalóan állandóan a háttérbe szorul Rachel mögött. Ugyanakkor igazi humorérzék és őszinte, mély szenvedély van benne. Aggódó típus.

COL: faragatlan 18-19 éves siheder, jóval civilizáltabb életszemlélettel, mint a többiek - bár attól nagyon messze van, hogy igazi jampec legyen. Öltözete épp csak hogy mutat ilyen jegeket. Beszédét hajlamos nevetlen vakkantásokkal kísérni, mozgása hirtelen és erőszakos.

SALLY: kis gonosz, tízéves lányka, SZTK-szemüveget hord és szíre-szóra hangos izgalomba jön. Bálványozza Colt.

KORMOS: azt mondják, fél cigány, és úgy is néz ki. Huszonnyolc éves, karcsú, vonzó férfi. Egyszerre pimasz és alázatos, és hamis kedélyeskedésével nem sokakat tud félrevezetni. (Colt egy ideig igen.) Szorult helyzetekben világosan megmutatkozik alapvető lelki kiegyensúlyozatlansága.

HARÁKMAMA: brekegő-recsegő hangjából nyilvánvaló, miért ez a neve. Hibbant vén banya, felváltva túlmozgásos és katatóniás. Dús rongyaiban úgy néz ki, mint valami különös madár. Ha megijeszítik, némán lapul. Pontosan úgy, mint a lánya.

PETTÚNIA: 17 év körüli, de nagyon-nagyon öreg arca van, mint egy rosszmájú tündérnek. Ferde mosolyát annak a fehér sebhelynek köszönheti, mely az állától a pofacsontjáig fut. Részben az anyja modorosságait mutatja, de a ravasz és fiatalos kéjvágy teljesen a sajátja.

JACKSON: 45 éves, most emelkedik föl a munkásosztályból a kispolgárságba. Tulajdonképpen semmi rosszat nem lehet róla mondani. Tudja, hogy sivár életet él, és nagyon meg van bántva, amikor egy kis enyhe izgalmat keres, és a sokszorosát kapja annak, amire számított.

MRS. JACKSON: gyorsabban öregszik, mint a férje, és már évek óta széthízta az alakját, de nem bánja. Imád pletykálni, és általában nagyon hasonlít a szomszédaira.

DOREEN: bolti kiszolgáló, 18 éves, nagyon helyes, egyszerű, kellemesen öltözött. Nem igazán otthonos a korabeli „tinédzser kultúrában”, de szereti azt hinni, hogy igen.

TISZTVISELŐ: tipikus alacsony beosztású alkalmazott a helyi önkormányzatnál, középkorú és jóindulatú. Öreg ballonkabátot visel, ami úgy néz ki, mintha abban aludna, és keménykalapot, amit hátról a fején. Külső zsebei tömve vannak iratokkal, belső zsebei tollakkal és ceruzákkal.

ORVOSNŐ: nem a kellemes fajtából való. Türelmetlen a körzeti betegeivel és nem igazán hajlandó strapálni magát a kedvükért. Diagnózisai pontosak. Ötven éves.

ŐRMESTER: autós rendőr, ezért sapkát visel és nem sisakot. Ha módszerei szabálytalanok és modora hatalmaskodó, ez főleg attól van, hogy olyanokkal van dolga, akiket megvet. Alapvetően becsületes: nem erőszakosabb, mint amit a rend fenntartása (szerint) megkövetel.

A dalok

A minden (vagy majdnem minden) jelenet elején található strófákat bevezetőként kell énekelni, vagy a függöny felmenetele előtt, vagy miközben a szín kivilágosodik. A dalhoz nem kell hangszeres kíséret, és tulajdonképpen ugyanaz a dallam használható minden jelenet-hez. Jellegzetes, szomorkás, utcai ballada legyen, vontatott és nyers. Azzal a sajátos egyhangúsággal kell énekelni, ami a régimódi utcai énekesek sajátja. Nem muszáj minden strófát ugyanakkor énekelnie, ha úgy látják, hogy több énekhang váltogatásával jobb hatást lehet elérni.

A legelső strófa nagyon erőszakosan vágjon bele abba a halk zsongásba, amely a nézőtéri fények kialvása és a függöny felhúzása között hallható a színházban.

A színészek által a darab folyamán énekelt dalok közismert népdal-szerű dallamok legyenek, kíséret nélkül.

1. JELENET

DAL

Szabad ország volt Anglia,
Így volt, ne is tagadd,
Olyan, ahol ha nincs kaja,
Éhezni is szabad.

De így csak akkor megy tovább,
Ha küzdesz kőkeményen,
Különben elkapnak, fiú,
És gúzsbakötnek szépen.

Hát rabold ki a házukat,
Döntsd le a nőjüket,
Aztán a cellafalra írd
A véleményedet.

Bent. Este.

Amikor fölmege a függöny, a Tisztviselő éppen megy föl a lépcsőn és a házról magyaráz. Rosie a nappaliban ül, karján kendőbe burkolt csecsemőjével; Rachel az előszobában áll. Mindkettőjük mellett koszos batyuk, amiket magukkal hoztak.

TISZTVISELŐ

És itt ezen a lépcsőn jutunk föl a hálósobákba. Két hálósoba van, egy nagyobb, egy kisebb; és itt a fürdőszoba is a kifestő végén. Lenn a roncsstelepen ugye nem volt fürdőszobájuk, mi? Mrs. Sawney! Kérem, Mrs. Sawney - nem jön föl megnézni az új fürdőszobáját? (*Visszafor- fordul és lejön az előszobába.*) Jaj, asszonyom, nekem erre nincs időm. A kutyafáját, úgy tesznek, mintha a börtöncellájukat mutatnám, vagy nem is tudom mit.

ROSIE

Azt mondja, fürdőszoba?

TISZTVISELŐ

Angyalkám; igen, azt mondtam, hogy fürdőszoba.

(Sally lépett be a nyitott bejárati ajtón.)

SALLY

Fürdőszoba? Víz is van? Vízcsapok is vannak, bácsi kérem?

RACHEL

(megpofozza) Te fogd be a szád, Sally.

ROSIE

(mérgesen) Maga csak ne üsse azt a gyereket, jó? Nem a magáé, úgyhogy ne nyúljon hozzá.

(Sally bög.)

ROSIE

Nem hallod, mit mondtak? Fogd be a szád! *(Megpofozza.)*

(Sally elhallgat, majd lopva elindul föl a lépcsőn.)

TISZTVISELŐ

Idehallgasson, jóasszony, akarja megnézni a felső helyiségeket vagy nem?

RACHEL

Minek, ha úgyszólván választásunk? Maguk ide beraktak minket, aztán kész. Most mi az istent sürget - majd megnézzük, amikor jólesik. És ha nem tetszik a lakás, akkor mi van? Úgyszólván más választásunk, a rosseb egye meg.

TISZTVISELŐ

(kezd dühbe gurulni) Esküszöm, én türelmes ember vagyok...

(A csecsemő felsír, Rosie ringatja és dúdol neki.)

TISZTVISELŐ

De honnan szedi ezt a számárságot, mi? „Nincs választásunk”, „beraktak ide minket” - *kicsoda* rakta ide magukat?

RACHEL

Maguk, hát ki. A zsaruk. Az egész spicli banda.

TISZTVISELŐ

Na csak lassan, lassan. Én nem vagyok rendőr, kérem, hát nézzen rám, Mrs. Sawney, látott már maga ilyenforma rendőrt, mint én vagyok? Egyszerűen annyi történt, hogy ahol eddig laktak, lenn a roncsstelepen, az szanálásra lett ítélve, megjegyzem, nagyon helyesen, hát szóval az a kimustrált villamoskocsi, se kereke, se ablaka, az ember még a disznókat se - az eső becsurgott magukra, szóval...

RACHEL

Az az otthonunk.

TISZTVISELŐ

Nem, maguknak ez az otthonuk. Ez a maguk lakása. Persze lakbért kell fizetni, de az nem sok. Könnyen ki lehet azt gazdálkodni. Ha nem megy, akkor fordulhatnak szociális segélyért, ugyebár... Igazán jó kis ház ez, ötéves, ha megvan, nem több, nézze csak meg...

(Vízcsobogás hallatszik a fürdőszobából, ahova Sally beosont. A Tisztviselő mérgesen megfordul és fölsiet a lépcsőn.)

TISZTVISELŐ

Mi ez? Mintha folyna valahol a víz... Hol az a gyerek - szent Isten, a fürdőszobában van. Kislányom, hallod, kicsi szívem, állj le, hé, mi a fenét játszol azzal a csappal, hát mindent elönt a víz!

(Bemegy a fürdőszobába, ahonnan Sally kirohan, lefut a lépcsőn, és ki az utcára. A Tisztviselő elzárja a csapokat és ő is lejön.)

TISZTVISELŐ

Én nem is tudom. Nem is tudom. Szép kis lakás, szerintem. Nekem nincs ilyen, azt megmondom maguknak. Nekünk csak albérletre futja, aztán annyi.

(Szünet.)

RACHEL

Már itt lehetnének a taligával, a Col meg a Tengerész. Hol a nyavalyába vannak?

ROSIE

(aggódba a Tisztviselőhöz): Szabad... szabad nekünk... szóval...

TISZTVISELŐ

Micsodát, hölgyem?

ROSIE

Fönn, maga elzavarta a gyereket, mikor a vizet folyatta. Kitől fogjuk megtudni, hogy mikor szabad folytatni a vizet?

TISZTVISELŐ

Miket beszél? Hogyhogy kitől? Senkitől! A maguk fürdőszobája. Akkor használják, amikor akarják.

ROSIE

Akkor maga meg minek zavarja el a gyereket? Hisz' csak a vizet folyatta.

TISZTVISELŐ

De bennhagyta a dugót a mosdóban, mindent elöntött a víz.

ROSIE

Nem a maga gyereke, mit zavarja el? Játszott egy kicsit, aztán kész.

RACHEL

Itt kéne már lenniük a taligával. A francnak kelljen várni egész este.

TISZTVISELŐ

(zavartan): Hát, nekem mennem kell be a Városházára. Átadtam a kulcsokat, mindent elintéztem, és mi a köszönet?... *(Kifelé indul.)* Meglátja, Mrs. Sawney, nem kell sok idő, és belakják ezt a házat, hamar. Szeretni fogják. Én mondom magának, szeretni fogják.

(Sally ismét beszalad.)

SALLY

(*nagyon izgatott*): Jön, jön, jön a Col, jön a Col, Col, Col, jön a Col.

(*Föl-alá táncol. Tengerész és Col bejön a bejárati ajtón, egy házilag barkácsolt kiskocsit tolnak, mely babakocsi-alvázra szerelt láda. Rajta hatalmas toronyban háztartási cókók, a tetején egy bili és egy régimódi tölcéses gramofon. Mindkét férfi még batyukat is cipel. Már belépés előtt halljuk a hangjukat, amint morognak és veszekszenek.*)

TENGERÉSZ

Ketten húzzák a kocsit, az nála azt jelenti, az egyik húzza, a másik meg sétál mellette.

COL

Jaj, fogja be a száját, öreg, higgye már el, hogy ugyanannyi súly van rajtam, mint magán -

TENGERÉSZ

Egyik húzza, a másik sétál mellette - az erős fiatal gyerek, az sétál; a vénember, az húz; ez a szokás újabban. (*Meglátja a Tisztviselőt.*) Ez ki?

COL

(*a nőkhöz*): Egész úton fölfele, attól fogva, hogy elindultunk, csak mondja, mondja. Nem tudom, mé' nem törölöm pofán. (*Meglátja a Tisztviselőt.*) Ez ki?

TISZTVISELŐ

Mr. Sawney? A Tanácstól vagyok, épp kinyitottam a házat a hölgyeknek, és körbe is vittem őket, vagyis hát akartam. Azt hiszem, minden el van rendezve - ha bármivel kapcsolatban kérdésük lenne -

TENGERÉSZ

Kérdésünk, azt mondja? Tudja maga, uram, hogy hol laktunk mi mostanáig? Tudja maga azt?

TISZTVISELŐ

Tudom, kérem. Lenn a teherpályaudvar túlsó végén, az úgynevezett roncstelepen. Se csatorna, se folyóvíz, se semmi.

TENGERÉSZ

(*gúnyosan*): Még disznót se tartana ott, mi?

RACHEL

Nekünk is ezt mondta.

TENGERÉSZ

Huhú, de nagyúri hangon beszél velünk. És micsoda nagyúri palotát kapunk tőle. (*Fölmegy a lépcsőn.*) Odanézzetek. Gyönyörű, gyönyörű... Uram!

TISZTVISELŐ

Ööö - igen?

TENGERÉSZ

(éles hangon, a nagy hálósobából): Kié ez a ház?

TISZTVISELŐ

Hát, ööö -

TENGERÉSZ

Kié?

TISZTVISELŐ

Hát mondhatjuk úgy is, hogy most már a magáé, Mr. Sawney.

RACHEL

Nekünk is ezt mondta.

TENGERÉSZ

Mármost ha ez így van, uram, mármost ha ez így van, akkor fél percet adok magának, hogy eltűnjön innen.

COL

(hevesen): Gyerünk, hallotta, nem? Húzza ki a belét az ajtón, de sebesen!

TISZTVISELŐ

Nanana, egy pillanat, azért így nem lehet -

COL

Megy már?

TISZTVISELŐ

Most nagyon buta dolgot csinálnak, tudják? Nagyon buta dolgot!

(Sietve kimegy a házból, miközben Col fenyegetően közeledik feléje.)

RACHEL

(utána kiabál): Disznóknak nevezni minket, igen?! Az kéne, hogy egy megvadult koca kiharapja a beledet, az kéne!

COL

Majd megmutatom neki, ki a disznó.

TENGERÉSZ

Elment?

COL

Ja. Hasba kellett volna rúgni. Megmutatom, ki a disznó.

TENGERÉSZ

Hozd be a batyut, Col. Itt vagyunk, itt köll laknunk. De *ezeket* nem engedjük be, egy bűdös lelket se ezekből. *(Terpeszben áll, félelmetes.)* Az én nevem Tengerész Sawney, engem ne oktatgasson senki. Rachel, Rosie, segítsetek Colnak behordani a batyut.

(Col és a nők további holmikat hoznak be kintről, köztük egy igen rozoga babakocsit, melybe Rosie beleteszi a kisbabát, és otthagyja a nappaliban.)

SALLY

A Col jól megmondta neki, jól megmondta. Igaz, Col, jól megmondta neki?

COL

Félre az útból, kicsi. Szaladj a Tengerészhez.

(Sally félénken fölűszik a lépcsőn és beles Tengerészhez a hálószobába.)

TENGERÉSZ

Gyere be, Sally, gyere be a Tengerészhez.

SALLY

Víz van ott bent. Csapok és abba' víz. Elzavart, mert folyattam. Az a bácsi.

TENGERÉSZ

Sose törődj vele, virágszálam, kis verebecském. Folyassad csak, amikor jólesik. Miénk a ház, miénk a vízcsap. *(Énekel.)*

Fiatal voltam és erős,
Éltem a tengeren,
És mindenütt a sok leány
Integtetett nekem.

Arany hajuk lebegve száll,
Smaragdzöld a szemük,
A farkuk fényes, pikkelyes,
És sellő a nevük.

Vége az 1. jelenetnek.

2. JELENET

DAL

Minden asszonynak férfi kell,
Sőt néha nem csak egy,
Akinek pedig nem jutott,
Hát érte harcba megy.

Mint sellő kinn a vad vizen,
Kebelén gyermeke,
Ha útjába hajó kerül,
A mélybe küldi le.

Kint. Délelőtt.

Rosie ül a lépcsőn, egyik kezével a kisbabát ringatja a babakocsiban, a másikkal ruhacsipeszeket válogat egy kosárban. Rachel jön ki a házból, szájában cigaretta.

RACHEL

Col hova ment?

ROSIE

Elment.

RACHEL

Azt tudom. Mondom: hova?

ROSIE

Le a városba. Aszongya, „Ha az anyám kérdezi, hova mentem, hát lementem munkára,” aszongya.

RACHEL

Miféle munkára?

ROSIE

Aszongya, valami új építkezés van a Woolworth áruház mellett.

RACHEL

Ja, azt láttam. Azt mondják, a Lakásszövetkezetnek csinálnak új irodaházat. Ottan van munkásfölvétel?

ROSIE

Col aszongya, mindenkit fölvesznek, aki odamegy. Négy shilling az órabér.

RACHEL

Nekem nem mondta, hogy megy.

ROSIE

Nekem szólt, hogy mondjam meg magának, ha kérdezi.

RACHEL

Ki vagy te, hogy tőled kelljen megtudnom - én vagyok az anyja.

ROSIE

Maga nem volt itt, hát nekem mondta. Aszonta négy shilling az órabér.

RACHEL

Hát ideje, hogy valaki pénzt hozzon haza. Lakbért köll fizetni ezér' a rohadt lyukér'. Lassan a Tengerész is kereshetne munkát. A rossz lába már hat hónapja, hét is, hogy jobban van. Dolgozhatna.

ROSIE

Szóljon neki.

RACHEL

Szólj neki te, a te apád.

ROSIE

(találva érzi magát): Majd dolgozik, ha dolgozik. Nincs, aki megálljon az öreg Tengerész előtt, ha jó erőben van. Az anyám mikor még élt, az apám elment dolgozni, csörlőt tekert, csatornát ásott, hordót cipelt, mindent csinált, egész nap ott volt; aztán be a kocsmába, zárásig - közbe' úgy kiosztott egy-két embert, hogy a mentők vitték el, behúzott még a zsarunak is, aztán haza, mint egy gőzhenger, az anyámat háromszor fölnyomta a dombtetőre, és még a bakancsát se vette le. Ezt mesélte az anyám.

RACHEL

Jaj, hagyjál azzal a hülye anyáddal.

ROSIE

És még azelőtt, igazi tengerész korában. Hazajön egyszer a tengerről, aszongya neki: „Minden hullámnak van taraja, minden háznak van teteje, de csak egy tengerésznek van ilyen asszonya, mint te,” mondja neki, „és az az egy tengerész veled is marad, úgy éljek.” Ez volt az utolsó hajóútja. Archangelből jött haza a Jeges-tengeren, és együtt éltek, amíg az anyám meg nem halt. Mit tud *maga* erről az emberről?

RACHEL

Tudom, hogy fiatal volt és most öreg. De én nem vagyok öreg, azt' mégis vele vagyok. Hát ebből láthatod, hogy mi van. Ebből aztán láthatod, ha van szemed. Te beszélsz nekem, te bűdös kurva. Inkább arról a pasasról beszélj, aki ezt a két gyereket csinálta neked - ő aztán taraj a hullámon, mi? Te aztán vele élsz, míg meg nem halsz, mi? Nagyon együtt élsz a gyerekeid apjával, mondhatom!

(Rosie nem méltatja figyelemre, a kisbabával játszik.)

Hallod? Nagyon együtt élsz vele, mondhatom. Hallod? Szeretnél te ömellette henteregni. Hallod? Szeretnél te az ő sparhertje előtt tolatni a hasaddal, mi? Mi a fenének nem mész utána -

(Míg beszél, Mrs. Jackson kijön a házából és söpörni kezdi a lépcsőjét. Ez persze csak ürügy, hogy kijöhessen.)

De fingod nincs, hogy hol van, nem is volt soha. Egy éjszaka - egy gyerek: egyszer fölcsinál a Sallyvel, másodszer meg ezzel itt. Aztán vége a jó időnek és huss - a napocsád eltűnik, mint a kámfor. Talán elmosta az eső?

ROSIE

(sértődötten) Az eső. Maga csak tudja, mire jó az eső: álldogálni az árkádok alatt, záróra idején, arra jó. „Gyere be, szépfiú, az esőről, ne ázzál kint, inkább szórakozzál Rachellel, csak tíz shilling, szépfiú, majd azt mondod otthon, hogy kivártad az eső végét, sose tudja meg az asszony.”

RACHEL

Baj?

ROSIE

Nekem aztán nem. Csak éppen van, aki ötér' is megteszi. Fiatal vöröskék, ilyesmi.

(Rachel keserű szisszenéssel fölnevet, és mérgesen elfordul. Mrs. Jackson odajön hozzájuk.)

MRS. JACKSON

(nagyon barátságos): Elnézést, ugye Sawney-né asszony, jól gondolom? A díjbeszedőtől tudom a nevét, ő mondta, hogy ide fognak költözni, gondoltam, na akkor átnézek egy szóra - ugye, első nap, hogy itt vannak, gondoltam ismerkedjünk meg, hát átnézek már. Szép idő van máma.

RACHEL

Maga kicsoda?

MRS. JACKSON

Itt lakom a szomszédban, gondoltam ismerkedjünk meg, meg olyan szép idő is van. Jackson, úgy hívnak minket. A férjem, a férjem az a Szövetkezeti Áruháznál dolgozik, szóval ilyen ügynök, járja a környéket egész nap a kisteherrel, szállít a körzeti üzletekbe; azelőtt csak pultos volt az élelmiszeren, de tavaly megtették ügynöknek. Büszke is volt, mit mondjak. Fogja a teherautót, aztán megy, már egészen mintha a saját ura volna, úgyhogy... Na és hogy tetszik a lakótelep?

RACHEL

(hidegen): Lakótelep?

MRS. JACKSON

Hát igen, ez a telep itten; megjegyzem, mi nagyon szépnek találjuk. Már lassan két éve, hogy idejöttünk. Megmondom én, hol laktunk azelőtt: tudja, ahogy lemegy a Városháza mellett, túl a katolikus templomon, na azok a kis sáros utcák, jaj rémes volt. De kiköltöztettek minket, mindenkit szanáltak és lebontották az egészet. Ott épül most a Szövetkezetnek az új irodaháza, tudja, melyikre gondolok. Hát nem szép itt? Széles utcák, mindenütt kis kertek, szóval... Az igaz, hogy a boltok messze vannak, és csak ez az egy söröző van idefönn. De a férjem szerint ez nem is baj, ugyanis -

RACHEL

Menjen a francba a hülye férjével együtt.

MRS. JACKSON

(eláll a lélegzete): Tessék??!

(Sally kiszalad a Sawney-házból és rácsodálkozik Mrs. Jacksonra.)

RACHEL

Mondom, menjen a francba. Nem kell maga itt. Maradjon a saját kertjében, ha úgy imádja.

SALLY

Mama, mama, ez a néni olyan kövér, mint a disznó, ugye?

TENGERÉSZ

(bentről): Rachel! Rachel!

RACHEL

Na végre, kimáztál az ágyból. Mi köll?

TENGERÉSZ

(megjelenik az emeleti ablakban): Hajtsd ki azt a buta libát innen, és csinálj nekem egy bögre teát. Na, mozdulj. *(Becsukja az ablakot.)*

RACHEL

(Mrs. Jacksonhoz): Nem hallja, menjen már innen.

MRS. JACKSON

Nahát! Nahát! Én még ilyen...

(Rachel bemegy a házba.)

ROSIE

(elkínzottan): Mért nem hagynak minket békén? Nem a saját jószántunkból jöttünk ide; de ha már egyszer itt vagyunk, hagyjanak minket nyugton. *(A kisbabához.)* Ideje ebédelni, Geordie. Befelé, befelé, ebédelni befelé.

(Rosie is bemegy.)

SALLY

Kövér disznó, kövér disznó, kövér disznó!

MRS. JACKSON

Na megállj, te kis - *(meg akarja ütni, de Tengerész megint kiált bentről).*

TENGERÉSZ

Rachel!

MRS. JACKSON

(idegesen leengedi a karját): Ezt megmondom a férjemnek. Én még ilyet nem hallottam.
(Bemegy a házába.)

Vége a 2. jelenetnek.

3. JELENET

DAL

Négy shilling béréért hajtani
A jó munkás nem átall.
Kereshetsz ennél többet is,
De nemcsak túlórával.

Kint. Este.

Col jön a munkából, vállán katonai oldalzsák. Amikor a Sawney-ház ajtajához ér, nem megy be, hanem megáll és kiabálni kezd.)

COL

Hahó, hol vannak? Ki van itthon?

SALLY

(kinéz az ablakon): A Tengerész és a Nagy Rachel elmentek a kocsmába.

COL

Elmentek a kocsmába.

SALLY

A mamám elment ruhacsipeszt árulni. Aztán ő is megy a kocsmába. Itthagytott, hogy vigyázzak a kis Geordie-ra. Most alszik.

(A kisbaba böög bent.)

Jaj, megint fölébredt. Adtam neki egy ruhacsipeszt cuminak, de csak nem marad nyugton. Nem és nem. Mondd, Col, te is mész a kocsmába?

COL

Talán később. Csak másfél shillingem van. Ennyi volt a zsebükben reggel - azóta honnan lett nekik pénzüik, he?

SALLY

A Nagy Rachel - szóval - talált egy pénztárcát. Három font volt benne, érted? Az utcán találta. A mamámnak volt két és fél shillingje. Az a bácsi ejtette le a fürdőszobában tegnap, mikor kifolyattam a vizet. Leejtette, érted? Aztán a mamám meg elvette tőlem. Aztán ott van a ruhacsipesz-pénz, meg minden.

(Col ledobja a zsákját és egy csomó ácsszerszámot szed ki belőle.)

SALLY

Mit hoztál, Col?

COL

Az építkezésről van. Mennyit söprök be érte, Sally, mit gondolsz? Két fontot? Eladom a Charlie-nak, ott a Sheffield Road végén. Megadja a két fontot. Két és felet is talán?

SALLY

(*nevet*): Charlie gyerek, taknyos gyerek.

COL

(*csatlakozik*):

Markából a zab kipereg.

Ha nem fér a markába,

SALLY

Földugja a hosszú vörös orrába!

(Mindketten nevetnek. Sally kimászik az ablakon, kezében a gramofonnal és három lemezzel.)

SALLY

Col! Col! Fölhúzod a gramafont?

COL

(*kelletlenül*): Gramafont... Na jó' van, legyen. Úgyse bírok meglenni bent, teknősbékának vagy minek való az ilyen dobozban lakni. Négy lemez volt, te. Itt meg csak hármat hoztál ki, hallod.

SALLY

Eltört.

COL

Eltört? Igen? Legközelebb tégedet kéne eltörni miszlikre, te kis... Ez kell ide, haver, ez a Col zenéje. Figyeld.

(Föltesz egy lemezt: „Cigaretta, whisky”. Ő és Sally nagy figyelemmel hallgatják, időnként a lemezzel együtt énekelnek és vadul ütik a ritmust. Doreen jön be az utcáról és az ajtajukhoz megy. Kinyitja a táskáját, de nem találja a lakáskulcsot. Egy percig zavartan kotorász, majd becsönget. Nincs otthon senki.)

DOREEN

Hüha.

COL

(*lelkesülten ismétli a refrént, ahogy a lemez véget ér*): „Elveszted az eszed,” „elveszted az eszed!” Ez a srác is tudja a nagy büdös igazságot, aki ezt írta.

DOREEN

(*bizonytalanul néz rá*): Te -

COL

(*rápillant, aztán visszafordul a gramofonhoz*): Fölhúzzuk még egyszer. Az istenit, jó nóta ez: ez a fiú tudja, milyen a férfiembernek. „Cigaretta, whisky, és belevaló nők -”

DOREEN
Bocs -

(Col ránéz, de nem szól semmit.)

DOREEN
Ti vagytok az új szomszédok?

(Col neveletlenül vakkant egyet, amit Doreen igenlő válasznak vesz.)

Olyan hülyeséget csináltam, elmentem reggel dolgozni és otthonhagytam a kulcsomat. Apu csak hétre jön haza máma, anyu meg úgy látszik elment valahova. Most várhatok itt a kertben.

COL
(durván): Igen?

DOREEN
Nem vagy valami barátságos, azt tudod?

COL
Ahány ház, annyi szokás. Az a ti kertetek, ez a miénk. Miattam beszélhetsz, amíg bírod nyállal.

DOREEN
(megbántva): Hát tudod, meg kell hogy mondjam - *(Elfordul.)* Azt hiszem, inkább a hátsó kertben várok.

COL
Hé.
(Doreen megáll.)

Gyere ide.
(Doreen óvatosan odamegy.)
Itt egy nóta, figyeld. *(Újra fölteszi a lemezt, de pár sor után fölemeli a tűt.)* Igaz nóta ez, én mondom neked.

(A kisbaba bőg.)

SALLY
Már megint bőg a Geordie.

COL
Menj be, te gyerek, és maradj benn. A fenébe is, hallgattasd már el.

SALLY
Col, hadd hallgassam a lemezeket...

COL
Menj.
(Sally bemegy.)
„Elveszted a szíved, elveszted az eszed”... Van ám ilyen, tudod? Ennek a gyereknek az apja, az például -

DOREEN

Ő a kishúgod?

COL

Ej, nem, ez a Rosie-nak a gyereke. Szóval az apja, az néhanapján teljesen becsavarodik. Kiszabadul hat hónap után, vagy tizenhét, vagy akármennyi, és akkor, érted, a cigaretta, meg mindenféle nők, meg persze (hö-hö-hö) a whisky. Aztán eljön Rosie-ért. „Kifele innen,” az meg ezzel fogadja, „az én szememben te halott vagy, kárhozott ember vagy, és befejeztük.” És nem engedi magához mostanság. Azóta, hogy megvan a kis Geordie. Azóta nem. A pasas meg elveszti az esztét, mint a nótában. Tisztára. Aztán megint lesittelik. Hat hónap, két év. Igaz nóta ez.

DOREEN

(lekicsinylően): Szerintem ez régi szám. Legalább kilenc vagy tíz éves. Nincs valami mostani lemezed? Ez szörnyen giccses, ez a szám.

COL

Giccses? Olyan igaz, mint az élet. Én csak tudom. Tapasztalatból. Az van, hogy ennek a két gyereknek az apja, az félig roma.

DOREEN

Roma? Szóval, ti cigányok vagytok?

COL

Mi nem; de ő félig cigány. Érted? Szoktuk is mondani, hogy a cigányok büdösek, mint a görény, úgy szoktuk mondani. Hogy hívnak?

DOREEN

Doreen. Doreen Jackson. És téged?

COL

Col.

DOREEN

Col? És mi a másik neved?

COL

Csak Col. Úgy neveznek minket, hogy Sawney, a Tengerész után, érted? Amíg a Nagy Rachel a Tengerésszel van, addig mindnyájan, szóval, mi vagyunk a Sawney-ék. De ez nem örökre van. Hívjál Col-nak.

DOREEN

Aha.

(Kínos csönd.)

COL

Te, mondd: hogy élsz?

DOREEN
Mi?

COL
Mondom: hogy élsz?

DOREEN
Hát, mint bárki más, nagyjából.

COL
Itt?

DOREEN
Itt, miért?

COL
Mi csak tegnap jöttünk, este.

DOREEN
És?

COL
Nézd meg. Van egy ház és egy ház. Akkor egy darab kert. Aztán egy ház és egy ház. Aztán egy darab kert. Ház, ház, kert. Aztán a betonút, vagy mi a szar, azon meg két hekus masírozik föl-le. Már kezdek az egészszől meghülyülni. Te egész nap dolgozol, mi?

DOREEN
Igen.

COL
Aztán mit csinálsz?

DOREEN
Hát néha nézzük a tévét. Vagy moziba megyünk. Vagy a Sheilával együtt (a Sheila az a barát-
nőm az üzletből, ő a nejlonon van, én meg a fehéreneműn) néha elmegyünk a Táncpalotába
szombat este. Te szeretsz táncolni?

COL
Na, ahogy mi táncolunk - egyszer voltam egy ilyen Táncpalotában - aszongya a fickó: „Kifele
innen!”, pedig még öt lépést se tettünk... Táncoljak neked, baba? Úgy, ahogy mi szoktunk, ha?
*(Másik lemezt tesz föl, egy régimódi ragtime-ot. Táncolni kezd, különös, barbár módon,
karját-lábát dobálja, közben hujjogat. Az összehatás olyan, mintha egy ügyetlen ember skót
felföldi táncot próbálna járni egy egészen másfajta zenére. Amikor ránéz Doreenre, hogy
lássa a hatást, észreveszi, hogy a lány nevet. Col azonnal lelöki a lemezről a tűt, és sértetten
összehúzódik.)* Neked ez nevetséges?

DOREEN
Bocs, nem akartam.

COL

Persze. De vagyunk ám egy páran, nem csak én - *nekünk* nem nevetséges.

DOREEN

(felkavartan): Jaj, kérlek, hidd el, igazán nem akartam -

MRS. JACKSON

(az utcáról): Doreen!

DOREEN

Jön az anyukám. Apuval együtt. Biztos elébe ment az anyu az Áruházba. Nem értem, miért -

(Jackson és Mrs. Jackson jönnek.)

MRS. JACKSON

Doreen, azonnal gyere be.

DOREEN

De anyu...

MRS. JACKSON

Hallottad, mit mondtam.

DOREEN

Jó, rendben, anyukám. *(Suttogva Colhoz:)* Szia. Még látjuk egymást, hm?

(Doreen és Mrs. Jackson bemennek a házukba. Jackson átjön a Sawney-ék ajtaja elé. Col a gramofon fölé hajol, igazgatja; nem vesz tudomást Jacksonról.)

JACKSON

Ö-hm. A nevem Jackson.

COL

(föl se néz): Menjen innen.

JACKSON

(zavart és fontoskodó): Ha jól tudom, a nejem itt járt ma délelőtt. Szóba elegyedett a ház úrnőjével.

COL

(meglepődve): A mivel?

JACKSON

Mrs. ...öö... Mrs. Sawney, úgy hívják, ugye? Itthon van?

(Col megrázza a fejét.)

Aha. És van valami fogalma, hogy mikor -

(Col föláll és viszi be a gramofont a házba.)

JACKSON

(mintha a falnak beszélne): Mondom, van valami fogalma, hogy mikor lesz itthon...

(Col becsukja Jackson orra előtt az ajtót.)

JACKSON

Na!... Hát ez nem igaz.

(Jackson fölemeli a kezét, hogy bekopogjon; aztán meggondolja magát és megfordul. Rachel közben bejött az utcáról, és nézi Jackson.)

RACHEL

Csöngetni akar?

JACKSON

I-igen, azon gondolkodtam, ööö...

RACHEL

Nincs itthon.

JACKSON

Kicsoda?

RACHEL

(aki kissé be van rúgva, keserűen): A Tengerész, a vidám Tengerész. Archangelbe hajókézik az én pénzem hullámtaraján, így bizony. Engem meg hazaküld a kocsmából, közben meg az én pénzemet költi. Micsoda ember, micsoda ember.

JACKSON

Ön Sawney-né asszony?

RACHEL

Na és?

JACKSON

Az én nevem Jackson.

(Rachel nevet.)

Hát idefigyeljen, asszonyom.

RACHEL

Idefigyelj, te Jackson Dzsimi. Tartsd ide a kezed.

(Jackson önkéntelenül odanyújtja.)

Béleld ki ezüsttel a ribanc tenyerét, megmondja a jövőödöt, igaz? Hát én neked ingyen is megmondom. Téged azért küldtek, hogy megmondjad, hogy a feleséged azt mondja, hogy elküldtük reggel a bűdös francba.

JACKSON

Hát, az igazat megvallva -

RACHEL

(megfogja a kezét és tréfásan simogatja): Jaj, te nagy erős férfi, ne törődj azzal, mit beszélnek az asszonyok. Tudod, Dzsimi, mit csináltak velünk? Beraktak minket ebbe a házba, tegnap. És itt tartanak minket, a fene egye meg. Még fürdőszobát is tettek be, hogy habtisztán járjunk a hófehér kerti ösvényeken. Én nem szoktam annyit fürdeni. Nem olyan a szokásom. De majd egyszer levetkőzök ennek a fürdőszobának, és te is ott lehetsz, hogy megnézzél. Akkor aztán elmondhatod a zsaruknak meg a Tanácsházán, hogy a Nagy Rachel megfürdött, úgy, ahogy ők szeretnék. Jól fog szórakozni, tisztelt uram. Majd szólok előre... Ő meg csak menjen Archangelbe, majd megfúrom én a hajóját, meg én.

(Rachel leül a lépcsőjükre. Mrs. Jackson résnyire kinyitja az ajtaját és halkán szólítja a férjét.)

MRS. JACKSON

Ben! Ben! Mit mondott?

JACKSON

(átmegy hozzá, teljesen megzavarodva): Szóval - szerintem be van rúgva. Egy értelmes szót nem lehet kihúzni belőle.

MRS. JACKSON

Hát szégyen gyalázat, komolyan mondom. Ha ez így megy tovább, bemegyek a Tanácsba és panaszt teszek. Nincs joguk ilyen embereket a nyakunkra küldeni.

JACKSON

(bizonytalanul): Talán majd lenyugszanak. Olyan cigányfélék, vagy micsodák.

MRS. JACKSON

(jelentőségteljesen): Na de Ben, és Doreen -

JACKSON

Semmi baja se lesz. Nem kell mindjárt arra gondolni -

MRS. JACKSON

De kell. Bármi megtörténhet. Gyere be.

JACKSON

Jó, jó, szívem.

MRS. JACKSON

Kész a tea. *(Bemegy.)*

JACKSON

Jó, jó, egy perc és jövök, csak összerakom neked a tejesüvegeket.

MRS. JACKSON

(bentről): Mi?

JACKSON

(zörgeti a lépcsőn az üres üvegeket): A tejesüvegeket, szívem. Egy perc és jövök. *(Lábujjhegyen átmegy Rachel felé.)* Azt akarom mondani...

(Rachel odafordul és úgy vigyorog rá, mint Burt Lancaster.)

JACKSON

Most jöttem rá. Én már láttam magát.

RACHEL

Hm?

JACKSON

Az Earl Fitzwilliam-sörözőnél, az árkádok alatt, gyufát árult, meg... Szóval nemcsak gyufát árult, ugyebár. *(Zavartan nevet. Témát vált.)* Nézze, a feleségemmel kapcsolatban, én nem tudom, ki kezdte ma délelőtt, de ő néha túlzottan a szívére veszi a dolgokat - ha... öö... szóval - maradjunk jó szomszédok, ha lehet - szokott még járni oda a Fitzwilliamhez?

(Rachel megrázza a fejét.)

No jó, hát talán, akkor majd, öö..., majd máskor, öö... - összefutunk, nem? és -

MRS. JACKSON

(bentről): Ben!

JACKSON

Na Isten vele! Jójszakát, hallja, kívánok jójszakát.

(Jackson idegesen nevet, majd bemegy a házába. Rachel továbbra is merengve ül a lépcsőn. Teljesen besötétedik.)

Vége a 3. jelenetnek.

4. JELENET

DAL

Barátságos, meleg a ház,
Jöhet, aki akar;
Van étel, ital, fiaim,
És mellé szól a dal.

Bent. Éjjel.

Rachel egy halom ágyneműn fekszik a nagy hálósobában. Rosie a nappaliban eteti a kisbabát. Sally is ott van, egy pléhtányérból eszik. Col és a Tengerész, jócskán berúgva, a lépcsőn ülnek, körülöttük üvegek. Ugyancsak a lépcsőn van a gramofon, éppen a harmadik lemez forog - katonainduló, rezesbanda előadásában.

TENGERÉSZ

Engem úgy hívnak: Tengerész Sawney. Meg úgy is hívnak: Kivégző. Tudod, mér' hívnak annak?

COL

Majd megmondja, mér' hívják annak.

TENGERÉSZ

Azt úgy kaptam, azt a nevet. Mikor a tengeren voltam, még akkor adták. Ahova nézel, mindenütt - legényszálláson, fedélzeten, parancsnoki hídon - „Vigyázzatok azzal a fiúval: az egy kivégző!” Így szokták mondani. Igaz?

COL

Ha maga mondja.

TENGERÉSZ

(ádázul): Én mondom. Azért mondom, mert igaz. *(Megragadja Colt a nyakába kötött kendőnél fogva.)* Egyszer megöltem egy finnt. Az ördöggel cimborált, rám hozta a boszorkányságát. De én átláttam rajta. Harmadik tiszt, de finn ember volt, a nyomorult. Ha tudnád, mit csináltam vele!

COL

(kiszabadítja magát): Megölte. Maga ölte meg. Jó' van.

TENGERÉSZ

Boszorkány, az itt is van. Itt bent - *(A nagy háló csukott ajtajára mutat.)* Itt bent. Az embernek szénné égeti a szemét, ha keményen ránéz, olyan. A Rachel!

COL

(bambán): Rachel...

TENGERÉSZ

Rachel. *(A két öklével veri az ajtót, Col meg a falat - mindketten azt kiabálják: Rachel! Rachel fölkel, egy ideig hallgatja őket, aztán hirtelen kinyitja az ajtót. Tengerész betántorog a szobába, és a lábával berúgja maga mögött az ajtót, Col orra előtt. Col visszatér az üvegéhez.)*

TENGERÉSZ

Csináld csak, csináld, babonázz meg, te boszorkány, te méregkeverő!

(Szenvedélyesen nekimegy, birkóznak. Együtt esnek a földre, ide-oda gurulnak, harapják egymást és hörögnek.)

SALLY

Mama, mama, mi van?

ROSIE

A Tengerész az, meg a Rachel, csak ennyi, szívecském.

SALLY

(kárörvendve): Ugye kikészíti a Rachelt az öreg Tengerész, ugye egyszer kikészíti, ugye?

ROSIE

Megpróbálja. Előbb-utóbb sikerül neki.

(A bejárati ajtó kinyílik, és Kormos óvakodik be. A gramofon már elhallgatott.)

KORMOS

(az ajtón kívülre): Ez az a ház. Várjatok, amíg körülnézek. *(Belép az előszobába.)* Hóha-hó!

COL

(lenéz a lépcsőről, megismeri): Hóha-hó!

KORMOS

(elkesen): Col, drága haverkám, heló, édes fiú...

(Rosie meghallja és feszülten figyel.)

COL

Megittunk pár üveggel máma este.

(Rachel lelöki magáról Tengerészt, aki nagy puffanással az ajtónak esik. Kormos kérdően néz Colra.)

A Tengerész meg a Nagy Rachel.

KORMOS

Rosie itt van nálatok? He?

COL

(hüvelykujjával a nappali felé bök): Rosie.

KORMOS

Itt bent? Akkor gyerünk, nézzük meg, mi jót csinál éppen. *(Feltárja a nappali ajtaját, és jókedvűen megáll a küszöbön.)* Édes kedves Rosie, itt állok az ajtóban.

(Tengerész kijön a hálóból és megáll a lépcső tetején.)

ROSIE

(ellenségesen): Éppen vacsorát adok a gyerekeknek. Rád nincs szükség.

KORMOS

(nagyon elbűvölő): Nincs?

ROSIE

(remegve): Nincs, a francba is.

SALLY

Mama, ez a papám?

KORMOS

(cukorkát vesz elő a zsebéből): Úgy, úgy, Sally, a papád. Nézd csak, hoztam egy kis finomat. Egyenesen Londonból hoztam. Kéne a finom? Kéne a finom? Egyenesen Londonból, Sally baba kapja... *Lóbálja a levegőben, Sally fölugrálva kapkod utána.)*

SALLY

Adoda, adoda, adoda!

KORMOS

Előbb kapd el! Gyerünk, picim, ugorj, hoppá - né, hova lett?

SALLY

Haha, legyőztelek! Megvan! Juj de szeretem, ha jön a papám.

ROSIE

(keserűen) Szereted? Azt hiszem, te vagy itt az egyetlen.

(Tengerész lejön a lépcsőn, mögötte Rachel, aki átmegy az előszobán és kikémlél az ajtó melletti kisablakon az utcára.)

TENGERÉSZ

(a nappali ajtajában) Itt van? Itt az a rühes roma, itt az a kormosszájú korcs -

KORMOS

(mosolyogva) Igen, itt vagyok. Jó öreg Tengerész, már sose változik meg. Idehallgasson, maga már megivott három üveggel, a Col gyerek kettővel, engem meg még meg se kínáltak. Töltsünk magunkba valami melegítőt, na!

TENGERÉSZ

(keményen): Mit keresel itt, Kormos?

KORMOS

Né, né, né, minek ez a gyanakvás, sose hagyják abba? Barátságos fogadtatás, mondhatom.

TENGERÉSZ

Úgy tudtuk, még odabent vagy.

KORMOS

Né, né, né, aztán hol „odabent”? Látja, hogy már idekint vagyok, nem? És már egy fél hete nem ettem. Jó, a gyermekeimet rendszeren eteti, nem gond. Szép sűrű húslevest ad *nekik*, de a Kormosnak, annak egy nagy bűdös semmit. Igaz is - ő csak az apjuk.

RACHEL

Mé' nem adsz neki enni? Az útról jön. Rohadt hideg van kint, és nem evett semmit. Adjatok neki. Hozzál, Col.

(Col kimegy a konyhába.)

KORMOS

(kedélyesen) Hej, édes Rachel -

RACHEL

(keményen) Kit hoztál magaddal, Kormos?

KORMOS

He?

RACHEL

Mondom, kit hoztál? Kettőt kint hagytál a sötétben. Kik azok?

KORMOS

(zavartan): Ja, azok?

(Col behoz egy lábosban sűrű húslevest, amit Kormos átvesz.)

Ez már igen, Col, ez már embernek való kaja. Úgy ám! *(Mohón eszik.)*

TENGERÉSZ

(mereven figyel): Kik azok?

KORMOS

(tettetett könnyedséggel): Jaj, remekül főzöl, Rosie... Azok ketten, szóval, csak az öreg Harák-mama. Macclesfieldben szedtem föl. *(Eszik, a szeme sarkából Rosie-t figyel.)* Vele van a Petúnia.

(Rosie kiveri a lábost Kormos kezéből és fejbe akarja vágni, de ütése lecsúszik.)

KORMOS

(félre hajol az ütés elől): Na, na, na, Rosie, csillapodj, szívem.

ROSIE

(sápadt a dühtől): Idehoztad azt a Petúniát?

KORMOS

(érvel és kérlel): Hát mit csináltam volna? Figyelj: már a nyomában voltak Macclesfieldben, érted? Beléjük botlottam az úton, tiszta véletlenből; az öreg Harákmama meg féleszű, hová menjenek, mihez kezdjenek. A Petúnia meg, érted, beteg - én nem tudom, mi baja van, beteg. Akkor aztán találkoztunk valami skótokkal, tudod az a félszemű Jocky Faa meg a többiek - errefele jöttek a kocsijukkal kedden, ő mondta, hogy a Sawney-éknak rendes lakóházat adtak, fűtése is van, teteje is van, minden. Nem dobhattok ki minket. Mondom, a Petúnia teljesen le van betegedve. Éjszaka utaztunk, amit akarsz. Teherautón jöttünk idáig. Minden kilométernél hányt.

TENGERÉSZ

(még mindig keményen): Hozd be.

KORMOS

(megkönnyebbülten:) Ugye, van itt hely elég - tudtam én.

TENGERÉSZ

Nagy dumás vagy Kormos, nagy dumás. Menj, hozd be.

KORMOS

(kinyitja a bejárati ajtót és kilép, szólítja őket): Hé, ti ketten, gyerünk befelé!

COL

(kéjes várakozással): Szóval ez az a Petúnia. Hallottam róla ezt-azt, mi tagadás. Hehehe.

TENGERÉSZ

Itt nem fog variálni, azt megmondom előre. A Sawney házában nem fog.

RACHEL

Jöjjenek mind. Ha már ide beparancsoltak minket, mé' ne hozzuk be a többieket is az útról, ha jönni akarnak?

(Kormos behozza Harákmamát és Petúniát, mindnyájan batyukat cipelnek. Pettúnia láthatólag gyöngé és beteg. Rachel üdvözli őket.)

Itt a Harákmama, öreg is, gyagyás is, de egy kis levest azért be tud lapátolni - ugye elfogadja, mama?

ROSIE

(hidegen): Azt mondják, te vagy a Petúnia. Azt mondják, betegeskedsz.

PETÚNIA

Te ki vagy?

ROSIE

Ó, az én nevem, az nem érdekes. Én úgyse számítok. Ez így van, ugye, Kormos?

KORMOS

(bosszúsan): Ne beszélj ilyen hülyeségeket. Ez Rosie, Petúnia. Hallottál róla.

PETÚNIA

Rosie. Ja persze, Rosie. *(Gyilkosan fölnevet, és Kormos ellen fordul.)* Egy szóval se mondtad, hogy ő is itt lesz!

KORMOS

Jaj Istenem, Petuncsikám -

PETÚNIA

(hiszterikusan) Egy szóval se mondtad! Te kétszínű disznó, te szemét. Nézd, milyen beteg vagyok, remegek, mint a nyárfalevél. Ha nem fekhettek le valahova, Kormos, megint elájulok neked, aztán kész.

(Lekuporodik a földre, reszket. Harákmama eszi a levest a lábosból.)

KORMOS

Fektessek le, nahát. Hol tudjuk lerakni?

RACHEL

Az emeleten. Van az az elülső szoba. Col van ott. Nem fogja bánni, asziszem.

(Col nevet.)

KORMOS

(tettetett ámulattal): Emelet is van, te jószágú?! Emelet! Na gyere, Petuncsi. Adjál egy üveggel, Col, hadd igyon. Te alhatsz a folyosón, fiú. *(Elvesz egy üveget Coltól és Petúniának adja.)* Dobd le ezt, na. *(Fölkíséri a lépcsőn, be a kis hálószobába.)*

HARÁKMAMA

(énekel:) Kis furulyás, nagy furulyás,
Furulyázott a kis Tamás.
Olyan szépet muzsikált,
Hegyen-völgyön messze szállt.

Hol a Kormos?

RACHEL

Maga egye a levesét és csönd.

HARÁKMAMA

Az én lányom, a Petúnia. Bátor lány az. Tudják, mit csinált egyszer? A rendőrségen. Láttam. Tényleg. Aszonta: „Fölmosom én maguknak a redves padlójukat,” aszonta, és megállt, és - he he he, megtette -

TENGERÉSZ

Itt nem fog variálni.

HARÁKMAMA

Ott a szoba közepén, az összes női hekus szeme láttára. Hehehe. Ez az én lányom, az én édes kicsim.

KORMOS

(betakargatja Petúniát, aki a földre feküdt le): Na, itt jó lesz, végre lefekhetsz. Reggelre olyan eleven leszel, mint a zsizsik. Ragyogni fogsz.

PETÚNIA

Egy szóval se mondtad, hogy ő is...

KORMOS

(hevesen): A jóistenit már, Petuncsi! Mit Rosie, Rosie - több, mint két éve a közelében se jártam Rosie-nak. Mit eszed maga őmiatta, az Isten szerelmére?

PETÚNIA

Hát idefigyelj, Kormos. Ismerem én a dolgaidat. Engem nem tudsz behülyíteni, érted? Te emiatt a Rosie miatt jöttél ide. Ha nem lennék ilyen rohadtul beteg, má' előbb is rájöttem volna.

KORMOS

Hisz' én magam se tudtam.

PETÚNIA

Ne mesélj nekem! Csak azért hoztál magaddal, mert úgy rád akaszkodtam, mint egy kullancs.

KORMOS

Nem csak erről volt szó.

PETÚNIA

Nem bizony! Megláttuk, amit csináltál - erről volt szó. Hogy csöndben maradjunk, hát magaddal hoztál. Ugye? Úgyis tudom.

KORMOS

(savanyúan): Ha így gondolkodol, én megyek is le. Add az üveget.

PETÚNIA

Kell nekem. Vacogok a hidegtől, érted?

KORMOS

(megy kifelé): Úgy is jó.

PETÚNIA

(komolyan): Idefigyelj, Kormos. Én most túl beteg vagyok, nem tudok mit csinálni, de ne felejtse el: a kullancs ronda sebet hagy!

(Kormos vicsorog, kimegy a szobából és lejön a lépcsőn. A nappali ajtajában Rachelbe ütközik.)

KORMOS

Fönt is, lent is, a nagyságos asszony hóna alatt is. Íme, a Sawney család otthona. Megengedi, nagyságos asszonyom, hogy bátorkodjam Ön mellett elhaladni, tágas lakosztálya termeiben? Kegyes engedélyét előre is köszönöm, asszonyom. *(Elmegy mellette és belép a nappaliba.)*
Hát, hogy vagy, Rosie?

ROSIE

Nem, nem. Énhozzám te ne nyúlj.

KORMOS

(lemond róla és Tengerészhez fordul): Orvos kéne neki, tudja.

TENGERÉSZ

Mi baja van?

KORMOS

Láza van, meg minden. A jó ég tudja, mi baja.

TENGERÉSZ

(határozottan szembenéz vele): Nevethetsz rajta, ha akarsz, de ez a ház igenis a Sawney háza. Régen voltál te már a Sawney-ékkal, Kormos.

KORMOS

(könnyedén): Á, én úgyis útra kelek hamar. Én nem akartam magammal hozni, érti? Meg a Harákmamát se, dehát -

HARÁKMAMA

(énekel): Kalapján fűzfaágak, körbe-körbe.

HARÁKMAMA

SALLY

(együtt énekelnek): A szerelméért, aki messzi van.

KORMOS

De mit csináltam volna velük, azt mondja meg. Rádásul nem tudhatom, kinek kezd pofázni.

HARÁKMAMA

Együtt a régiekkel, meséljük a régi mesét. Egy csomag sült krumpli, egy üveg barnasör, ami kell - jaj, be szép napok voltak.

(Elkezd csíkokra tépni egy ruhát, amit a földön talált.)

RACHEL

Hé, hagyja azt, hallja?

HARÁKMAMA

(önelégülten): Csíkokra szaggatom, jó?

KORMOS

Aztán a másik dolog. Engemet az utakon szoktak keresni. Hiszen mindig úton vagyok, ugye? ugye? Sose keresnének egy házban, igaz? *(Ütögeti a falat és a padlót a kezével.)* Falak, látja? Tető, látja? Padló. Jó szorosan közrefognak.

RACHEL

Ki az aki keres téged, itt vagy bárhol?

KORMOS

(kezdi elveszteni a talajt a lába alól): Majdnem két évre vittek be, ennél a mostaninál. De megleckéztettem őket. Kijöttem, ki én. Gyors voltam, mint a villám, ennél most. Dum-du-dum. *(Eljátssza, hogy rúg, döf, övön alulra üt.)* Egy smasszerral kevesebb; mer' az a faszi már sose tesz lakatot senki ember fiára. Nézd csak: a szeme mint a gőzölgő szurok, olyan fekete a vértől. Sz-sz. Rám akart nézni, he? Hát megmutattam neki, hova nézzen.

COL

(elragadtatva): Ejha, ezt jól elintézted, igaz, Kormos?

TENGERÉSZ

(fenyegetően): Azt mondd, Kivégző vagy?

KORMOS

He?

TENGERÉSZ

Az az én nevem, Kormos. És én nem vagyok büdös görény, tudod?

RACHEL

Nyugi, Tengerész.

TENGERÉSZ

(lerázza): Hagyjál, jó? - Az én házamban vagy, Kormos. Akkor vigyázz magadra. És jól gondold meg, mit csinálsz a Rosie-val, az én Rosie lányommal. Jól gondold meg.

(Kormos viszonozza a Tengerész fenyegető tekintetét, de aztán meggondolja magát és kitér az összecsapás elől.)

KORMOS

Jó' van, jó' van.

RACHEL

(a Tengerészhez): Mi lesz, ha érte jönnek?

TENGERÉSZ

Senki se jön senkiért a Sawney házába. Senki. Itt én vagyok a Kivégző, és a többiek fogják be a pofájukat, különben én fogom be nekik. Rachel, te ótvaros ribanc, gyere föl az ágyba.

(Fölvánszorog a lépcsőn, Rachel követi.)

KORMOS
Rosie -

ROSIE
Menj ki innen. Én meg a gyerekek lefekszünk aludni. Őt is vidd magaddal. *(Harákmamára mutat.)*

KORMOS
(nyugodt, de vészterhes): Rendben van, édes Rózikám. Menjen, Harákmama, ott a maga helye. *(Kitoloncolja a konyhába.)* Rendben van, édes Rózikám. Gyere, Col barátom, mikor iszunk már?

(Kormos és Col leülnek a lépcső aljára egy üveggel.)

HARÁKMAMA
(énekel a konyhában):

A szerelméért hordta, állhatatosan.
És mikor eljöttek, hogy fölhúzzák a fára,
Így szólt: „Hol a kedvesem? Jaj, messze, messze van!”

Vége a 4. jelenetnek.

5. JELENET

DAL

Ha bezárnak falak közé,
Legalább kinn maradnak.
De ha átlépik a falat,
Keríts fegyvert magadnak.

Kint. Reggel.

Col ül Sawney-ék lépcsőjén. Kormos kikönyököl a mellette lévő ablakon. Doreen kilép az ajtaján, munkába indul. Mrs. Jackson megjelenik mögötte az ajtóban.)

DOREEN

Szia, anyuka!

MRS. JACKSON

Doreen, ittfelejtetted a nejlon esőcipődet!

DOREEN

Nem kell az máma, anyu, nem esik.

MRS. JACKSON

A rádió azt mondta -

DOREEN

Jaj, a rádió -

MRS. JACKSON

Jó. De ha esik hazafelé, tíz percet is várhatsz a buszra, halálosan megfázol, sose figyelsz oda, amit mondok neked -

DOREEN

Na jól van, anyu, viszem - gyorsan, mert elkések az üzletből, a főnök úr már kétszer is szólt a múlt héten - *(Kikapja az esőcipőt az anyja kezéből és sietve elindul. Mrs. Jackson becsukja az ajtót, míg Doreen hátrafordulva kiáltja.)* Sziókka!

KORMOS

(durván): Sziókaka!

COL

(leinti): Pszt! - Hé, te csaj...

DOREEN

(idegesen): Figyelj, elkések -

COL

(lejön hozzá): Ne törődj ezzel itt, alamuszi macska, azt' kész - mi? Kormos!

DOREEN

Nem szabad, hogy anyu meglássa, hogy beszélgetsz velem, Col - folyton ezen lovagol -

COL

És ki nem szarja le -

DOREEN

Légyszíves, Col, nem szabad -

COL

Ma van, ugye, a tánc, ma este, azt mondtad -

DOREEN

Igen, de Col, -

COL

A Táncpalotában.

DOREEN

Nem tudom.

COL

Ott leszek. *Megmondtad*, hogy mész. A barátnőddel - Sheila vagy minek hívják.

DOREEN

Col, el fogok késni az üzletből.

COL

(visszafordul az ajtó felé): Táncpalota, igaz, ott leszel?

DOREEN

Nem is tudom...

(Elsiet az utcán.)

KORMOS

(elismerőleg): Vidd föl ezt a csajt egy szénapadlásra, majd megmutatja neked, hol mindenütt tud szűrni a széna, he-he-he.

COL

(belegondol): Mért ne, hm? Te mit gondolsz, Kormos?

KORMOS

(énekel): Ha katona akarsz lenni.
Tanulj puskát ragadni.
Masírozni, csatározni,
És ha kell, hát szaladni.

Csak hajts rá, fiú.

Flandriába tart az ezred,
Németország lesz a cél,
Rumdu-dumdu, damdi-damdi,
Pampa-rampa, lesz a cél.

Ez a csaj jól fogja venni a nagykanyart.

COL

(csodálattal): Te meglátod rajtuk, mi, Kormos? Én sose tudom. Voltál már ilyen Táncpalotában, szóval táncolni?

KORMOS

Egen, persze.

COL

Ez a csaj nem olyan, mint akikkel eddig voltam... - Á, nem tudom... Na, menjek már dolgozni. Hány óra?

KORMOS

Nem tudom.

COL

Sose tudom, hány óra, mióta ebben a kasztniban lakunk. Itt minden idő egyformának látszik. Aszongya múlt héten: „Ha még egyszer elkésel, ki vagy rúgva!” Aszongya: „Nem tudod meg nézni az órát? Talán nincs otthon óra?” Mondom: „Hát, nincs.” Aszongya: „Na, ne mesélj.” Mondom... - hol a kajadobozom?

(Kormos kiad neki az ablakon egy pléh uzsonnásdobozt, melyet Col betesz a zsákjába, egy üveg hideg teával együtt.)

KORMOS

És itt a teád, fiú. Ez kell a kemény munkásembernek!

COL

Jól van, jól van. Na, elmentem, Kormos. Az a doktornő még odafönt van?

KORMOS

Ja.

COL

Az se sieti el a dolgát, mi? Azt mondtad, jobban van a Petúniád.

KORMOS

(vállat von): Nem tudom.

COL

Jól van, jól van. Majd jövök.

(Elmegy az utcán, Kormos ottmarad az ablakban.)

Vége az 5. jelenetnek.

6. JELENET

DAL

Szép mesterség a doktoré:
Föltámasztja a holtat;
De jobb, ha nem bolygatja azt,
Akibe pengét toltak.

Nehéz ipar a doktoré,
Mert nem tudni sose:
Ha por és csont fölkel és jár,
Hogy jó úton megy-e?

Bent. Reggel.

Tengerész és Rachel alszik a nagy hálósobában.

Kormos rosszkedvűen lebzsel az előszobában. A kis hálósobában az Orvosnő Petúnia pulzusát méri; Petúnia ágyban fekszik, szájában hőmérő. Harákmama a sarokban guggol, nyöszörög, és egy újságpapírt tépdés darabokra. Az Orvosnő kiveszi a hőmérőt, megnézi.

ORVOSNŐ

(Harákmamához): Kértem magát, hogy hagyja el a szobát, ha nem tud csendben maradni.

HARÁKMAMA

Maradni?

ORVOSNŐ

Ha nem tud csendben maradni.

HARÁKMAMA

Ez az én lányom, tudja. Ő.

ORVOSNŐ

Igen már mondta.

HARÁKMAMA

Maga az orvos, ugye? Orvos.

ORVOSNŐ

Én vagyok az orvos.

HARÁKMAMA

Hi-hi, női orvos. Női hekus, női orvos. Van itt már minden. Hova jutunk? Én meg beállok katonának - mit szól hozzá? Adjon neki orvosságot.

ORVOSNŐ

(receptet ír): Ebből bevehet négy óránként kettőt.

HARÁKMAMA
Orvosságot.

ORVOSNŐ
Ebből kettőt. Tabletta.

HARÁKMAMA
Üvegben adta, azelőtt, üvegben. Nem adott neki semmi ilyesmit.

ORVOSNŐ
Kicsoda?

HARÁKMAMA
A doktor.

ORVOSNŐ
Milyen doktor?

(Harákmama szívja a fogát, hintázik a csípőjén.)

PETÚNIA
Ez még Macclesfieldben volt.

ORVOSNŐ
Arról én honnan tudjak?

PETÚNIA
De már azután volt, hogy rosszul lettem, az úton lettem rosszul, tudja doktornő.

ORVOSNŐ
Nincs semmi olyan baja, ami ne múlna el, ha pár napig ágyban marad.

HARÁKMAMA
Igen beteg ám, doktornő.

ORVOSNŐ
Pár napig ágyban marad.

HARÁKMAMA
Igen beteg. Kihányta a lelkét. Azt látni kellett volna.

ORVOSNŐ
De valakinek ápolnia kell. Férjezett?
(Harákmama kuncog.)
Vagy hát, kivel él? Ki lakik még itt?

HARÁKMAMA
A Kormos, arra gondol. Férjezett! Í-í-í, a Kormos.

ORVOSNŐ

Kérem, maradjon csendben.

PETÚNIA

(unszoló hangon): Figyeljen ide, Doktornő... Ezek olyanok, a háziak, hogy kiraknának az utcára, a legapróbb ürüggyel is. Ki bizony, kiraknának. Ez így van. Mondja meg nekik, hogy igen beteg vagyok. Menjen csak, mondja meg. Mondja meg, hogy ha megmozdítanak, meghalok.

ORVOSNŐ

Én nem mondok senkinek semmi ilyesmit. Enyhe megfázás, ennyi. Maradjon ágyban egy pár napig, azután fölkelhet. Keressen föl a rendelőmben hétfőn, ha még mindig nem érzi jól magát. *(Kimegy a lépcső tetejéhez, Harákmama előreengedi. Harákmamához beszél.)* Ez a ház, hallja, rémes, hogy milyen állapotban van. Nézze meg ezt a szobát is: hogy lehet egy betegszoba ilyen mocskos? *(Lemegy a lépcsőn, Kormos alázatosan közelít hozzá odalent.)*

KORMOS

Jól van, doktornő kérem?

ORVOSNŐ

Maga ki?

KORMOS

(kitérőleg): Ó, én csak - Jól van, doktornő kérem?

ORVOSNŐ

Jól volna, ha rendesen enne. Manapság már igazán nem kell éhezni. Dolgozik ez a lány?

KORMOS

Ó, igen. Mikor hogy.

ORVOSNŐ

És mit?

KORMOS

(olajosan): Ó, nem tudnám azt így megnevezni, doktornő, Tetszik tudni...

Keskeny utcán kóricál,

Földön fekszik, sarkon áll...

Ugye meg tetszik érteni - valahogy élni kell.

ORVOSNŐ

Maga dolgozik?

KORMOS

(még mindig kitérően): Érdekes az? Mindenkinek megvan a maga élete, úgyhogy... Maga például orvos, gyógyítja a népeket. Ugye jobban lesz hamar, doktornő kérem?

ORVOSNŐ

Kétségkívül.

TENGERÉSZ

(fölébred): Ki az? - Valaki van a házban!

RACHEL

(fölébred): Aludj, csak az orvos van itt.

TENGERÉSZ

Orvos, annak a Petúniának?

RACHEL

Az. Már rendbejöhethetne a nyavalyás.

TENGERÉSZ

Ha jobban lesz, kidobom. *(Hangosan kiabál.)* Hozza rendbe, doktor!

ORVOSNŐ

(nem reagál): Micsoda mocsok. A fürdőszoba is rémes, rémes! Ez egészen új ház. Megtanulhatnának törödni vele.

(Sally kijön a konyhából és ránéz az orvosnőre. Rosie idegesen megáll a konyhaajtóban, karján a kisbabával.)

SALLY

A néni az orvos, apu?

ORVOSNŐ

Igen, én vagyok a doktornéni.

SALLY

Júúj.

ORVOSNŐ

(Kormoshoz): A maga lánya?

KORMOS

Igen. Úgy van.

ORVOSNŐ

Az az anyja, odafönt?

KORMOS

Jaj, nem. Dehogy.

ROSIE

Nem ő az anyja. Én vagyok az anyja. De mi köze ehhez magának?

ORVOSNŐ

(alaposan megnézi Sallyt): Mióta vannak az arcán ezek a kiütések?

(Hallgatnak.)

Látta ezt az iskolaorvos?... Ugye szoktál járni iskolaorvosi vizsgálatra, kislányom?... Ugye jár a gyerek iskolába? Jársz iskolába?

(Hallgatnak.)

Miért nem jár iskolába?

ROSIE

Minek járna az iskolába? Úgyse tanítanak ott semmit. Csak rángatják jobbra-balra. Hallottam, tudom. Verik is. Késő este köll könyveket olvasni, mikor pedig játszani meg aludni illene neki. Nem engedjük az én Sallymet elvinni az iskolába. Azt már nem.

ORVOSNŐ

(föladja): Hát, végül is nem az én dolgom.

ROSIE

Nem bizony.

ORVOSNŐ

De kényszeríthetik, azt tudja? Bírótság elé idézhetik. Nem értem ezt a gondolkodást. A mai világban! A ház ilyen állapotban, a gyereket kezelni kéne - mit gondolnak, mire való a társadalombiztosítás? Miért nem viszik el a gyerekrendelőbe? Itt van a címük, tessék. *(Átad Rosie-nak egy kártyát.)*

ROSIE

Minek?

ORVOSNŐ

Az ég szerelmére! Hát - hát - ha egyszer így akarják... Jónapot kívánok.

KORMOS

Viszont kívánjuk, Doktornő.

(Az Orvosnő elmegy, kisvártatva halljuk, ahogy kint elindítja a kocsiját. Rosie határozatlanul nézegeti a kártyát, aztán a földre ejti.)

SALLY

Mama, kell járnom az iskolába?

ROSIE

Nem, szívecském, nem kell.

SALLY

(ijedten): Nem akarok, nem akarok.

KORMOS

(öntelten): Hé, hé, Sally, ki akar téged iskolába vinni? Ha valaki iskolába akar vinni, először velem intézze el, bizony, az apáddal intézze el, hogy mi van.

ROSIE

(kajánul): Tényleg, mi van?

KORMOS

Nyomás be a szobába. Sally, beszélnem kell anyáddal.

SALLY

Nem akarok iskolába menni.

KORMOS

(vadul): Mars be, te kölyök! Gyerünk!

(Sally kelletlenül bemegy a konyhába.)

KORMOS

Azt mondja, jobban van a Petúnia.

ROSIE

Azt mondja?

KORMOS

Igen. Tudod, ez mit jelent, érted? Az öreg Tengerész majd ki akar rakni minket. A Kivégző. Sz-sz... Nem tudom, Rachel mit akar.

ROSIE

(kajánul): Na hiszen, Rachel.

KORMOS

Igen. Egyik nap ezt gondolja, a másik nap azt. Csak azért fogad be minket, hogy borsot törjön a Tengerészének az orra alá. Erről van szó.

ROSIE

Aha.

KORMOS

(szenvédélyesen): Figyelj, a bűdös életbe, Rosie - nekem nem kell ez a lopós kurva, ez a Petúnia. Vagyis - *már* nem kell, esküszöm. Te kellesz.

ROSIE

(keserű gúnnyal): Hahaha, én kellek? Harmadszor mondja ezt. Először lett a Sally, másodszor a kis Geordie, harmadjára meg majd - na jó. Akár itt az előszoba-kövön is, ha annyira sírsz... És aztán mi lesz?

KORMOS

(meglepetten): Hát aztán együtt -

ROSIE

Hát aztán együtt fölkelünk, megtörlöd a mocsos szádat a kezed fejével és azt mondod: „Hej, édes Rosie, ne mondd senkinek, hogy a Kormos nem tudja, hogy’ kell téged szeretni.” Aztán eltelik két év, aztán visszajössz, és tuti hogy itt vagyok egy újabb kis Kormossal, és pakolhatom a szarból ki-be. És kezdjük előlről. És kezdjük előlről, a negyediket!

KORMOS

(remegve, megrázva): Nem szabadna velem így beszélned. Ezzel kergeted a férfiakat az örületbe. Emlékszel, a múltkor is.

(Rosie elfordul.)

Figyelj; figyelj, Rosie. Elmegyünk innen most azonnal. Velem jössz. Mielőtt Petúnia fölkel, már úton is leszünk, és senki soha meg nem tudja, hova mentünk. Gyere, gyere, Rosie, kérlek.

(Tengerész kijön és megáll fõnn a lépcsõn.)

ROSIE

(akarata ellenére elbizonytalanodik): Te se gondolod komolyan...

KORMOS

De. Kellesz. Úgy éhezem utánad, majd beledöglök.

ROSIE

Nem igaz. Különben is, rajtad vannak a zsaruk.

KORMOS

(hevesen): Magasról leszarom az egészet. Nem érdekel. Rosie - jössz-e velem?

TENGERÉSZ

Kormos!

KORMOS

Jó reggelt! Mi az?

TENGERÉSZ

Hallom minden szavad, te fajtalan patkány! Hát hallgass ide. Azt mondod, köröznek a zsaruk; rendben. De ha még egy szó esik közted és Rosie lányom között, akkor már röpülsz is ki innen, önélküle, aztán játszatsz fogócskát az ország összes zsarujával!

KORMOS

(még jobban remeg): Nem szabadna velem így beszélni, Tengerész.

TENGERÉSZ

Úgy beszélek, ahogy akarok, akivel akarok.

KORMOS

(gonoszul suttogva): Nem félek én a rohadt zsaruktól. Azt mondja: menjek? - hát jó, hát jó... *(A bejárati ajtó felé indul.)* A Sawney-ék, he? Mindenki barátai, he? Elmondom a fiúknak, elmondom az úton mindenkinek. Sz-sz, sz-sz. Jó barátok, az, jó barátok. A szentségit, elmondom én a fiúknak -

(Kicsúszik az ajtón, remegve és rángva.)

RACHEL

(aki közben kijött a felső pihenőre): Ki a napsütésbe? - vagy talán esik máma?

(Sally kijön a konyhából.)

SALLY

Hova ment a papa?

ROSIE

Elment, szívecském.

SALLY

Jöjjön vissza, mama!

ROSIE

Fogd be a szád. Tengerész - lehet ám, hogy visszajön, érted?

TENGERÉSZ

Ja, hogy azért... Akkor is csak egy bűdös roma.

ROSIE

Félek tőle.

(Harákmama jön ki a kis hálószobából.)

HARÁKMAMA

Ihíhí, kéri az ebédjét.

RACHEL

Micsoda?

HARÁKMAMA

Az ebédjét. Kéri.

RACHEL

Ebéd?

HARÁKMAMA

Ebéd. A lányom, a Petúnia. Kéri. Uhuhuhú...

Vége a 6. jelenetnek.

7. JELENET

DAL

Mondd, mért nevensz és mért zokogsz,
És mért jársz egymagad?
Egy szép sudár nőt hajszolok,
Ki mellettem marad.

Bent. Délután.

Petúnia alszik a kis hálósobában, mellette gubbaszt Harákmama és kenyérhéjat eszik. Amikor a függöny fölmege, Rachel és Jackson jönnek ki a konyhából és a lépcső felé indulnak. Jackson ideges, ezt nagyhangúsággal leplezi. Rachel csendes és komor.)

JACKSON

(egy történet közepén): Na persze láttam én, hogy a rangjával kérkedik nekem, meg ilyesmi. Nagyon rámszállt a fickó, csak nyomta a szöveget. Erre azt mondtam: „Hipkinson őrmester úr,” mondtam, „lehet, hogy magának több van itt a vállán *(Megérinti a felső ruhaujját)*, de mi közlegények,” mondtam, „másutt vagyunk vállasak” - Nem, nem igaz, ennél élesebben mondtam, az áldóját, megmondtam neki becsületesen, azt mondtam: „mi közlegények,” mondtam, „idelent hordjuk a vállunkat” - Nem, ez se az. Á, elfelejtettem, hogy mit mondtam igazából, de az ördögbe is, nagyon erős volt, nagyon. És tudod, mit csinált az ürge? - Azt mondta: „Hozzon nekem egy vödröt,” aszonta, „hányi fogok!” Ezt mondta: „Hozzon nekem egy vödröt.” Ott, a francia kurva szobájában. A nő meg csak ült az ágyon, érted, összegömbölyödve, mint egy sündisznó, és nézte. Ezt mondta: „Hozzon nekem egy vödröt,” aszonta, - áhhh --

(Harsányan nevet, meg kell kapaszkodnia a lépcsőkorklátban. Harákmama kijön a hálósobából.)

HARÁKMAMA

Psz-szt, psz-szt! Alszik!

JACKSON

(riadtan): Ki ez?

RACHEL

A Harákmama, csak ő az.

JACKSON

Azt mondtad, nem lesz itthon senki.

RACHEL

Nincs is más. Csak ő meg a Petúniája.

JACKSON

A mije?

RACHEL

Jézusom, mit vagy úgy beijedve? Kit érdekel? Az egyik gyagyás, a másik alszik. Gyere, gyere be.

(Fölmegy, Jackson gyanakodva követi. Rachel bevezeti a nagy hálósobába és elterül az ágynemű tetején.)

JACKSON

Remélem, senki se látott a hátsó ajtónál. Ha tudtam volna, hogy pont ide akarsz hozni, hát nem jöttem volna. Ez iszonyú veszélyes - igaz, hogy mióta kocsin vagyok, úgyse tudja az asszony, hol járok egész nap; és az is igaz, hogy ma délután nincs itthon, de akkor is -

RACHEL

Pipáljunk rá.

JACKSON

(elővesz neki egyet): Tessék. *(Rachel elveszi, Jackson ügyetlenül meggyújtja neki. Rachel a szája sarkába tolja a cigarettát, és durván nagyokat szív. Jackson nézi, és izgalma ismét nőni kezd.)* A mindent, beleváló nő vagy te, a nyakamat rá, hogy az vagy - tudtam az első percben, ahogy megláttalak. Mint az a kis ribi Nápolyban - a főhadiszállás állományában voltam akkor - hú, micsoda mókákat rendeztünk. Egy ilyen vörös ruhája volt, szinte kibuggyant belőle a Nő, mint a tejesfazék, mikor kifut -

(Harákmama hirtelen kotkodácsolva fölnevet.)

JACKSON

Mi ez?

RACHEL

Csak a Harákmama, tudod.

JACKSON

(megkönnyebbülten): Ja igen, tényleg. Szóval, a régi nápolyi idők. Micsoda móka volt az. A mindent, beleváló nő vagy, szép érett és nagyon beleváló - a mindent!

Vége a 7. jelenetnek.

8. JELENET

Bent. Délután.

Rachel félig felöltözve hever a nagy hálószobában az ágynemű tetején. Egy csikket szív. Petúnia alszik a kis hálószobában, Harákmama a nappaliban papírt tépdés.

HARÁKMAMA

(énekel - a dallam ugyanaz, mint a jelenetek közti összekötő daloké):

Míg kislány voltam, táncoltam,
Daloltam boldogan.
Ó, nem tudtam: az ifjúság
Mily gyorsan odavan.

(Halljuk, amint valaki a WC-lehúzókat egyszer-kétszer hiába húzkodja. Jackson jön ki a fürdőszobából, a zakóját gombolja.)

JACKSON

Hű, de rohadt undorító. *(Elindul lefelé a lépcsőn.)*

RACHEL

Hé! Jöjjön csak ide, uram.

(Jackson megáll és kelleetlenül bemegy a hálószobába.)

Csak így el akar menni? Ejha, Dzsimum, ehhez már pofa kell, he?

JACKSON

(savanyúan): Mennyit akar?

RACHEL

Maga mondja meg, uram, maga. Becsülje meg. Én várok.

JACKSON

(keserűen): Becsülni? Maga szép nő, nem kérdés. De én nem azért jöttem föl, hogy aztán - Mi a szarnak képzeled magát, egyáltalán? Maga vadállat, igazi vadállat.

RACHEL

Ilyenféle szeretőt nem talál ebben a szép kis városban, mi?

JACKSON

(felháborodva): Nem, de hála Istennek, hogy nem - magának az kell, hogy a ketrece rácsai közé egy cafat nyershúst lökjenek be, hogy marcangolhassa, az kell magának. A mindenségit, ilyet még nem láttam. Tiszta vadállat. Mi a fenének kellett ezt csinálni egyre csak? Igazán jól érezhettük volna magunkat egész délután, ha maga nem - Na mindegy, hát nem így képzeltem, annyit mondhatok.

(Rachel gonoszul nevet.)

Ne vessen csak. Jó. De ha nekem egyszer megint nő kell, hát ide biztos nem jövök. Elegem volt magából, őszintén mondom. Inkább feküdtem volna két óra hosszat a trágyadombon. Mellesleg az se büdösebb, mint ez a ház... Három font. Elég? Legyen elég, a fenébe is.

RACHEL

Legyen öt, szépfiú. És akkor hallgatunk a felesége előtt.

JACKSON

Mit csinálnak?

(Rachel nevet.)

(Nagyon dühösen.) Na nem, ilyet nem játszunk. Maguk csak vigyázzanak. Magukra hozom a rendőrséget. Sőt, nem csak a rendőrséget, vegye tudomásul. Följelenthetném magukat közháborításért, érti? Mondhatnék egyet-mást a Tisztiorvosi Hivatalban erről a házról. De mennyire! Adok négy és felet, és végeztünk. Nincs több dolgom magával. Pfúj, de rohadt undorító! *(Odalöki a pénzt és elindul lefelé. Rachel kiköp utána. Jackson mérgesen megfordul, de aztán meggondolja magát és lemegy. Mikor leér, Harákmama jelenik meg a nappali ajtajában. Jackson ráförmeg.)* Maga is. Törődjön a maga dolgával. Ne üsse bele azt a rohadt orrát mindenbe.

(Dühöngve kimegy a konyhán át. Petúnia, aki ébren van, kidugja a fejét a szobájából.)

PETÚNIA

A Kormos van odalent?

RACHEL

Nem, és tűnj a fenébe.

PETÚNIA

(panaszosan): Hazajöhetne már. Mér' nem jön haza? Aj, de rosszul vagyok. Mér' nem jön haza az a rohadt dög?

(Visszafekszik az ágyába. Harákmama papírt tépdés és dúdolja a dalát.)

Vége a 8. jelenetnek.

9. JELENET

DAL

Mondd, mért nevet és mért zokog,
És mért jár egymagában?
Falakon át, tetők fölött,
A holdas éjszakában?

Kint. Este.

Mrs. Jackson megjelenik az ajtajában egy tálka tejjel.

MRS. JACKSON

Cicc-cicc, cica-cica-cica, csu-csu-csu-csu, cicuskám! Itt az uzsonna!

(Harákmama kijön a Sawney-házból és nézi.)

HARÁKMAMA

(utánozza): Csu-csu-csu, cicc-cicc. Eljött a kisfiú a tejecskéjéért. Szereti a tejbepapit.

MRS. JACKSON

(nem vesz róla tudomást): Ci-ci-ci-ci, pici-pici, hol vagy? Hol vagy...? *(Nagy nehezen hajlandó észrevenni Harákmamát, és hidegen szól hozzá.)* Maga biztos nem látta a kiscicánkat.

HARÁKMAMA

Hát nem tudom, én egy erős kandúrt láttam. Erős, azt mondhatom, he; volt is nagy ugrálás meg nyivákolá-á-ás.

MRS. JACKSON

(élesen): Nem kandúr az, hanem kislány. Azt kérdeztem, hogy látta-e.

HARÁKMAMA

Ezek a kandúrok tudják, hogy köll jól élni, az biztos. *(Titokzatosan int.)* Jöjjön, jöjjön ide. Pszt. Jöjjön ide, jóasszony. Maga nem szívleli a mi Rachelünket, ugye? Tudom én. Aszonta magának, hogy fel is út, le is út. De én mondom neki, mondom, és -

MRS. JACKSON

(hasztalan próbálja félbeszakítani): Nézze, nem érek rá egész este...

HARÁKMAMA

Tudja, mire készülnek? Ezek a Sawney-ék? Ki akarnak tenni minket az utcára. Az ut-cá-ra!

MRS. JACKSON

Hát igen, ha úgy vesszük...

HARÁKMAMA

(megfogja): A kislányom, szegényke, igen beteg; egy csepp vizet sajnáltak tőle szomjúságában, még a cipőt is leszedték a lábáról. Még ennél többet is elszedtek, jaj - ne menjen, ne menjen még, kedves hölgyem, drága asszonyom, meglássa, Harákmama tudja ám, hova mászott föl a maga kandúrja ma délután!

MRS. JACKSON

(meglepve): Mi? Hova?

HARÁKMAMA

Psz! Meghallják...

MRS. JACKSON

Nem kandúr a mi cicánk, hanem kislány. Tudtam. Az a nő vitte el.

HARÁKMAMA

Erős volt és hangosan üvöltött, de aztán elszaladt tőle. Hohó-jupp! Le a lépcsőn és el.

MRS. JACKSON

De hol a cicus most?

HARÁKMAMA

Naj-jaj-jaj, hölgyem. Honnan tudná azt a Harákmama? *(Énekel.)*

Összegyűlt a sok cica,
Feketék és barnák,
Hogy a piszkos patkányt
Jól agyonharapják.
De a patkány ügyesebb,
Harapott egy véreset.

Inkább lennék összezárva egy harapós patkánnyal, esküszöm, mint még egy napot ezzel a Rachellel, ijajjjaj -

(Col bejön az utcáról és Sawney-ék ajtaja felé megy. Vállán a zsákja, sült halat és hasábburgonyát eszik papírból.)

COL

(Harákmamához): Mit povedál a kerítésen köröszkül, maga vén szatyor? Hogy van a mi csicsergő Petúniánk?

HARÁKMAMA

(mintegy kábulatban): He? Ki az? Col?

COL

Ismer maga engem, mint a saját bütykeit. Hol van a Kormos?

MRS. JACKSON

(Harákmamához): Azt kérdeztem magától, hogy hova lett a macskám.

HARÁKMAMA

(reménytelenül): Miau, miau? Harákmama nem lát macskát, sehol egy kandúr...

MRS. JACKSON

Dehát most mondta -

HARÁKMAMA

Jaj, nem, nem, mind összetéptem miszlikre és vége.

(Mrs. Jackson undorral bemegy a házába.)

Igen beteg.

COL

Mi van?

HARÁKMAMA

A lányom. Aj-jaj.

COL

Mondom, hol a Kormos?

HARÁKMAMA

(rázza a fejét): Á, krumpli, he?

COL

(dühösen): Ejnye - hol van? Mutatni akarok neki valamit.

HARÁKMAMA

(kántál): Vén Tengerész kirakta
kirakta
kirakta

Vén Tengerész kira -

Nincs egy darabka halad is? Már így, a krumplihoz?

COL

Jaj, miket beszél, lássa már: nincs ember, aki ki tudná rakni a Kormost... Rosie talán, he?

(Harákmama nevet.)

Ahaha. Úgy. Hé, szia! *(Az utca végét nézi.)* Sally! Itt vagyok! *(Odalöki a hal és a krumpli maradékát Harákmamának, miközben Sally izgatottan beszalad az utcáról.)*

SALLY

Col! Col! Megvan. Úgy csináltam, ahogy mondtad, Col.

COL

Odadtad a szerszámokat a Charlie-nak?

SALLY

Charlie gyerek, taknyos gyerek.

COL
Odadtad?

SALLY
Nem akart volna egy fontnál többet adni, Col; de én mondtam neki: „Col azt üzeni, hogy a papám, a Kormos hazajött, és ő már kinyírt rendesen egy smasszert, és ha nem adsz két fontnál többet, akkor téged is kinyír rendesen,” ezt mondtam neki. Erre adott másfél fontot az egészért. Tessék. *(Átadja a pénzt.)*

COL
(bosszúsan): C-c, c-c, nem sok, mi? Na jó, kicsi, vegyél magadnak cukrot. *(Visszaad neki egy pár fillért.)*

SALLY
(elragadtatva): Júj, Col!... A papám hazajött?
(Harákmama nevet és többször megrázza a fejét. Megette a halat és a krumplit, és most a papírt tépkedi.)
Nem jön vissza, Col?

COL
(nem érdekli): De, majd visszajön.

HARÁKMAMA
Csíkokra szagatom, jó? *(Nevet és bemegy a házba.)*

COL
Te, Sally, legközelebb ha mész a Charlie-hoz, ezt viszed neki.

(Közben kivett egy villanyfűrót a zsákjából.)

SALLY
(tágranyílt szemmel): Húúú.

COL
Ez behoz tíz fontot, legalább. *(Körbeszalad a fűróval, mintha gépfegyver lenne.)* Drrr-drrr-drrr...

SALLY
Drrr-drrr...

COL
(meglátja, hogy nyílik a Jacksonék ajtaja): Hűha. Nesze, kicsi, fogd, aztán vigyed be. Gyorsan.

(Visszadobja a fűrót a zsákba, Sally beszalad vele. Doreen jön ki a házukból, közben visszaszól.)

DOREEN
Szia, anyu!

COL

(suttyomban a lányhoz): Héhé-te!

(Közben Jackson belépett az utcáról és szembetalálkozik a lányával - aki, minthogy Colt nézi, először nem veszi észre az apját. Jackson Colra néz.)

JACKSON

(savanyúan): Nekem szólt?

COL

(váratlanul éri): He?

JACKSON

Nekem szólt?

COL

(összeszedi magát, folytatja, de most már fölfelé néz): Héhé-te!... Nem magának; a madárkákat hívogatom.

JACKSON

Madárkákat.

COL

Ha rájuk szól hangosan, leröpülnek, ráülnek a fejére. Héhé-te! Csip-csip-csip!

(Hátat fordít Jacksonnak és körben sétál, mintha a madarakat szólólongatná.)

DOREEN

Későn jöttél máma, apu!

JACKSON

(átkozottul rossz kedve van): Nem tudnád befogni a szád? Rossz napom volt. Különben is, hova mész?

DOREEN

Táncolni. A Sheilával.

JACKSON

Ja? Hát csak vigyázz magadra. Az a sok jampec a Táncapótában...

DOREEN

Jaj, apu -

JACKSON

Jó, én szóltam.

DOREEN

Szia, apu.

(Jackson horkant egyet és bemegy a házába. Doreen rápillant Colra, aki látszólag nem veszi észre; majd elsiet az utcán.)

DOREEN

(kintről): Szióka!

COL

(utána néz): Héhé-te! Sally!

(Sally megjelenik a földszinti ablakban. Petúnia ugyanakkor kinéz egy fönti ablakból.)

COL

(Sallyhez): Megyek el. Elintézed, amit odaadtam neked, holnap reggel. Értem?

(Sally bólint.)

COL

Értem.

(Sally bemegy az ablakból.)

PETÚNIA

(panaszosan): Col, Col! Meglépett, amíg aludtam, Col.

COL

Visszajön az.

PETÚNIA

Ne menj el te is, fiúka. Gyere föl hozzám.

COL

Viszlát, babám... Héhé-te!

(Elindul az utcán, ugyanarra, amerre Doreen. Petúnia becsukja az ablakot és eltűnik. Jackson jön ki a házából, visszafelé kiabál a feleségének.)

JACKSON

Rendben. Rendben. Ha nem kapok egy jó szót a saját házamban, „Elveszett a cica, elveszett a cica,” - csak ezt hajtogatod. Már megmondtam, hogy mit csináljál azzal a hülye macskáddal. Zárásig elleszek, és még örülhetsz, ha csak addig!

(Eltrappol az utcán.)

Vége a 9. jelenetnek.

10. JELENET

DAL

Kidobnak tizenegy után,
És bezár a bazár.
Az éj sötét, az út hideg,
De van reménysugár.

Ha nem várnak sehol haza,
Ha asszony nem szeret,
Hát fogjál kést és döfd agyon
A félelmeidet.

Bent. Éjjel.

A nappaliban Rosie és Sally ül, ruhacsipeszeket készítenek. A kisbaba a kocsijában alszik. A kis hálósobában Petúnia alszik, Harákmama guggol a sarokban. Col lép be a bejárati ajtón, rosszkedvű, bevágja az ajtót és elindul fölfelé.

SALLY

(kiszalad a nappaliból): Már haza is jöttél a táncolásból, Col?

COL

Haza.

SALLY

Nem voltál oda sokáig, igaz?

COL

Nem, a kurva életbe.

(Bemegy a kis hálósobába és bevágja maga mögött az ajtót. Harákmama fölrezen. Col áll, nézi Petúniát, közben Harákmama integet, hogy maradjon csöndben.)

SALLY

(Visszamegy a nappaliba): Nem volt oda sokáig, igaz, mama? Hallod, mama, nem volt oda sokáig?

ROSIE

Gyerünk, csináld a csipeszeket és fogd be a szád.

SALLY

(neveletlenül): Bububú.

HARÁKMAMA

Ne ébreszd föl, jajjaj. Olyan szépen alszik, nézd, az én gyöngye kis csibécském.

PETÚNIA

(fölbred): Ki az? Kormos?... Ja. *(Csalódottan visszádl.)*

COL

(nyugodt mosollyal): Nem. Én vagyok. Azt mondtad: gyere föl. Hát fölöttem.

(Az ajtó felé pöccint az ujjával és Harákmamára néz. Harákmama kuncog. Col újra int, parancsolóbban, mire Harákmama engedelmesen kimegy és lemegy a lépcsőn. Ahogy elhalad a nappali ajtaja előtt, bedugja a fejét és ennyit mond:)

HARÁKMAMA

Ruhacsipesz! *(Aztán kimegy a konyhába.)*

PETÚNIA

(csábító epekedést ad elő): Persze hogy gyere föl, Col. Láttad a Kormost valahol a városban, hm?

COL

(közelebb jön hozzá): Nem.

PETÚNIA

(évődve): Á, te úgyse látsz senkit és semmi, kivéve azt a virágszálat a szomszédból. Ugye? Ugye?

COL

(begyakorlott, sokat sejtető hangon): Tudom én, ki vagy te, Petúnia, ne félj. Hallottam rólad eleget, mindenki hallotta. A Harákmamának a kis Petúniája. Kedves és jó a fiúkhöz. Odaveszi őket, dédelgeti őket. Jól teszi: ez az élet. Bezzeg te nem csinálnád azt, amit - egyszer táncol meg odabújjik, aztán majd fölnyársal a szemével, aztán meg zokog a rémülettől. Te nem vagy ilyen, igaz? Mondd, hogy nem vagy ilyen. *(Petúnia testét simogatja, aki hozzábújjik, mintha régi szokása lenne.)*

PETÚNIA

Nem, nem. Én nem.

COL

(hirtelen): Különb is, ki az isten ez a Kormos? Az öreg Tengerész Sawney, még az is ki tudja dobni. Egy sánta matröz ki tudja dobni.

(Átkarolják egymást. Kormos csöndben bejön a bejárati ajtón. Sápadt és elkínzott. Halkan, gépiesen beszél magában, könnyes önsajnálattal.)

KORMOS

Na, Kivégző, itthon vagy? Nem, nincs itthon. Ki van itthon? Senki, a francba. Kedves ház, baráti ház. De a Kormosnak, de a Kormosnak - csak egy Kivégzőnek szabad lenni a Sawney-ék házában. A szegény nyomorult Kormos, az meg hol üsse föl a tanyáját? - Na, hol vannak a kedves népek?

(Közben bizonytalanul turkál az előszobában a kacsatok között, és kiszedi egy-két saját tárgyát. Most fölmege.)

SALLY

(suttogva): A papám az.

ROSIE

(magához húzza): Pszt!

(Kormos bemegy a kis hálószobába és tovább turkál, de a legcsekélyebb figyelemre sem méltatja az ágyon ülő párt.)

KORMOS

Itthagytam a batyumat, ni. (Fölveszi a földről a batyuját és összeszedi még egy-két dolgát.) A szegény Kormos, úton van megint. Menjen át Scunthorpe-ba? úgy, vagy Doncasterbe? A Nottingham-i úton se jár kivégző. Jó. Talán Nottingham. Sheffieldben se jártam régen óta. Igen, az lesz, Sheffield. *(Az ajtóhoz indul. Most fogja csak fel, mit is csinál Col és Petúnia, akik Kormos belépése óta megkövültem fekszenek.)* Az ágyában neki. Az ágyában. Sz-sz-sz. *(Elővesz egy rugós bicskát és kipattintja.)*

COL

(talpraugrik): Hoppá. Késelés.

(Nincs fegyvere, úgyhogy fölkap egy ruhadarabot és az alkarjára akasztja pajzs gyanánt. Col és Kormos lassan forognak egymás körül, közben Col kétségbeesetten nézi, mit használhatna fegyver gyanánt. Meglát egy serpenyőt és épp időben kapja föl, hogy kivédjen egy veszélyes szúrást.)

PETÚNIA

(a falnak dőlve ül): Öld meg, Col, öld meg, Col, öld meg, Col Col Col Col Col. *(Hirtelen elkezd sikítani, mint egy tébolyult, anélkül, hogy a teste megmozdulna.)*

KORMOS

(sziszegve): Kuss legyen!

(A zajtól megzavart Kormosnak épp annyit lazul a figyelme, hogy Col elugorhasson mellette. Col lefut a lépcsőn. A lépcső alján Rosie, Sally és Harákmama áll ijedt csoportban.)

COL

(átfurakszik köztük): Félre innen!

(Bemegy a nappaliba, eldobja a serpenyőt, fölvesz egy nagy rugós kést, amit Rosie használt a ruhacsipeszekhez, és a szoba túlsó faláig hátrál. Kormos félúton megállt a lépcsőn, tétovázik. Petúnia kijön a pihenőre. Már nem sikít.)

COL

(kötekedve): Jössz, Kormos? Jössz már? Én nem az öreg Tengerész vagyok, érted? Én nem öltem boszorkányt a tengeren, azt nem, de téged elintézlek; akárki elintéz téged, egy sánta matróz elintéz, te görényfarkú roma. Ju-húj, a bűzöd egész Halifaxig elszaglik!

(Kormos kétségbeesett és dühödt vonyítást hallat, és lerohan a lépcsőn. Lent átbotlik Sallyn, és fölemeli a kést, mintha le akarná szúrni; aztán csak áll, bambán mosolyogva nézi a kislányt.)

SALLY

Papa -

KORMOS

Sally. Kislányom.

SALLY

Papa, mért bántod a Colt -

KORMOS

Sz-sz. Gyere, picim. Gyere a papával. Veszek neked finomat, jó? Finom cukrot, szopogatni, amilyet szeretsz, jó?

(A bejárati ajtó felé hátrál, a kést továbbra is készenlétben tartja. Col óvatosan előrejön a nappali ajtajába.)

ROSIE

(minthogy Sally készül Kormossal elmenni): Sally, itt maradsz.

KORMOS

Jössz, Sally?

COL

Nem viszed a gyereket, Kormos. Ne menj vele, kicsi. Megértetted, Kormos?

ROSIE

Sally.

(Sally egy pillanatig határozatlanul áll. Aztán dönt és Rosie-hoz szalad. Kormos ismét vonyít, reménytelen kézmozdulatokat tesz. majd háttal kisurran a bejárati ajtón. Kint a hangja üvöltéssé erősödik, mintha kutya volna; aztán elhal.)

COL

Ej, ez már csak így van: összeállsz egy roma emberrel, az meg kísétál az ajtón. Nem igaz, Petuncsi?

PETÚNIA

Úgy kísétál, mintha itt se lett volna. Jól mondod, Col.

COL

Hóha-hó - húzzuk föl az öreg gramofont. Ugye jól megmutattam neki?

(Visszamegy a nappaliba, felhúzza a gramofont és fölteszi a „Cigaretta...” c. dalt.)

SALLY

A papám tisztára begolyózott, ugye mama? A késsel meg minden?

(Harákmama nevet. Col fölmege a lépcsőn, viszi a gramofont, amelyen szól a lemez, énekel melléje. Ahogy fölér a pihenőre, Kormos ismét üvölt kintről. Col megáll, aztán bemegy Petúniával a kis hálószobába.)

ROSIE

(sírva): Most tessék, fölkellették a Geordie babát.

(Visszamegy a nappaliba és megringatja a babakocsit. Sally és Harákmama az előszobában táncol a zenére. Tengerész és Rachel lép be a bejárati ajtón.)

TENGERÉSZ

(parancsolón): Col! Col!

COL

(a hálóból): Hahó!

TENGERÉSZ

Lódd le azt a zenét és gyere ide.

COL

(kijön a lépcsőre): Most mit kajabál, maga vén -

TENGERÉSZ

Azt mondtam, hogy lódd le a zenét, mert én lőlek le téged! Hallasz?

(Petúnia leállítja a zenét.)

Nahát. Ez a rohadt Kormos kint üvöltözik az utcán. Itt járt? Mi?

COL

(durcásan): Bejött, kiment. Én megmutattam neki.

SALLY

Nekiment késsel a Colnak, értik - júj.

TENGERÉSZ

Mit akart?

COL

(vállat von): Azt mondta, a cuccát keresi. El is vitte rendesen.

ROSIE

(a nappaliból kiabál): El akarta vinni a gyereket, a Sallyt. Megölöm, ha még egyszer megpróbálja. Meg én.

(Harákmama a konyhaajtó felé óvakodik.)

TENGERÉSZ

(meglátja): Ne próbáljon kioldalogni az utcára, látom magát. Jobban van már a lánya, az a dörzsölt kis szuka, he, vagy mi van?

HARÁKMAMA

Ó, az én Petúniám -

TENGERÉSZ

Na?

HARÁKMAMA

Igen beteg. Nagyon a szívére vette, Tengerész. Nagyon a szívére vette.

TENGERÉSZ

Vette a nyavalyát. Láttam én már beteget, láttam haldoklót, hát ez egyik se. Petúnia! *(Fölmegy a lépcsőn.)*

COL

Na, na! Várjon, Tengerész!

TENGERÉSZ

(félretolja, belép a hálószobába): Petúnia! Hadd lássalak. *(Megragadja a csuklójánál fogva és karnyújtásnyira tartja magától, míg tetőtől-talpig végigmustrálja. Aztán beleharap a nő alkarjába. Petúnia felkiált, és dühös lendülettel fejbe akarja csapni.)* Igen, igen, semmi bajod az égvilágon. Na kifele az utcára; és vidd a Harákmamádat is. Punktum, végeztem veletek.

COL

Nem rakja ki őket, hallja?

TENGERÉSZ

Hogy?

COL

(hátrál lefelé a lépcsőn a Tengerész elől): Ne, ne, Tengerész. Én azt mondtam neki, hogy maradjon.

PETÚNIA

(diadalmas gúnnyal): Tetszem neki, igaz, Col? Azt akarja, hogy maradjak.

TENGERÉSZ

Na majd teszek én arról.

(Sörösüveget húz elő a zsebéből és fölemeli, hogy megüsse Colt. Col előreszegezi a kést, amely még mindig a kezében van.)

RACHEL

Hagyd békén, Tengerész. Macát akar magának - hát legyen neki macája, most mért ne? Az én fiam, megvan a magához való esze, neki is jár, ami jár.

TENGERÉSZ

(szünet után, leengedi az üveget): Szóval így. A fiatalember követeli, ami jár, az öreg meg cipeli a terhet. Hát jó, hagyjuk egymást élni. Én se kérek magamnak ennél többet - hát akkor mért ne adjam meg neked, nem igaz? Jól van, Petúnia, maradhatsz. Míg ki nem töri a nyakadat. He-he. *(Kesernyés beletörődéssel lejön a lépcsőn. Col fölmegy. A Tengerész a lépcső aljáról visszafordul és gúnyosan odakiált):* Te, Col!

COL

(a pihenőn állva) Na mi van?

TENGERÉSZ

Gyors lábú táncos vagy te, hallod-e! Mint az április. Azt hittem, hogy a te macád a szomszédban lakik, nem itt. Az a táncpalotás, finom kis nőcske! Vele mi lett?

COL

(kissé zavarba jön): Igen, szóval...

RACHEL

Igen szóval mi? Megdugdád?

COL

(szembeszegülve): Nem dugtam meg. *(Rachel nevet; Col folytatja, már nincs zavarban.)* Jó van, menjenek a pokolba. Egyik ablakban van üveg, a másikban nincs.

(Visszamegy a hálószobába Petúniával és beindítja a gramofont.)

TENGERÉSZ

Sally, menj anyádhoz.

(Sally bemegy a nappaliba. Harákmama megint táncolni kezd a zenére. Tengerész ráfordul.)

Aujnye, táncoljon csak, rúgja ki ház oldalát. *(Leül, meghúzza az üvegét.)* Hallod-e, Rachel. Úgy hívtak engem: Kivégző. Mikor a tengert jártam, akkor húzták rám ezt a nevet. Hallod-e, Rachel -

(Kormos üvölt kinn; mindnyájan megdermedve hallgatják.)

Vége a 10. jelenetnek.

11. JELENET

Kint. Éjjel.

Kormos üvölt a távolban. Mrs. Jackson kinéz az ajtaján.

MRS. JACKSON

Ben, Ben, te vagy az, Ben? Jaj istenem, gyere már haza. *(Fölveszi a macska tejestálcáját, újra leteszi, majd különösebb remény nélkül hívogatja.)* Cica-cica-cica? *(Kormos üvölt. Mrs. Jackson megborzong és szorongva magára kulcsolja a karjait.)* Doreen? Doreen?

KORMOS

(egészen közel, kintről): Aú - jaú, barátok, mindenki barátai, jó-jó-jó barátok -

MRS. JACKSON

(magának, rémülten): Hát ez hihetetlen, ez megy órák óta... Mi lehet ez?

(Jackson jön be az utcáról, zsémbes kedvében van.)

JACKSON

Én lehetek ez. Én, az Urad, a Góré, a Tulaj. Ha-ha. Miről beszélsz - mi az a „mi lehet ez”?

(Kormos üvölt.)

MRS. JACKSON

Ez. Erről beszélek.

JACKSON

(figyelmetlenül és ingerülten): Jaj, hát a kelő hold, a sztyeppe farkasok - mit tudom én; mi a fenét izgat ez téged?

MRS. JACKSON

(mérgesen): Ben, hol voltál te? Tudod, hány óra van?

JACKSON

(véresen gúnyos): Ó, igen, tudom, hány óra van. Macskaetető-óra. Jöhetne már a kis édes... az a drága kis társ, a pici lábacskaival, és, és -

MRS. JACKSON

Nincs veled beszélhivalóm! Ilyen állapotban hazajönni. Teljesen kivetkőztél magadból, Ben!

(Kormos üvölt.)

Hallod, Ben, hallod?

JACKSON

(rémülten kijózanodik): Ez nem a hold...

MRS. JACKSON

Félek, halálosan félek.

(Kormos üvölt.)

JACKSON

(keményen): Gyerünk befele. Csak nem fogunk itt állni és hallgatni egy ilyen -

MRS. JACKSON

Doreen.

JACKSON

He? *(hirtelen rádöbben)*: Mi?

MRS. JACKSON

Doreen, Ben. Elment táncolni. Még nem jött haza.

JACKSON

Nem lesz semmi baja. Valami fiú majd hazakíséri.

MRS. JACKSON

Csak nem tudom, van-e fiúja... Persze ott a Sheila is... Ben, kérlek, menj és keresd meg!

JACKSON

Jaj, ne légy hülye...

MRS. JACKSON

(zordan): Akkor megkeresem én.

JACKSON

(hasztalan ellenkezéssel): Megkeresed, megkeresed - hol?

KORMOS

(a távolban): Szálanként kitépem a beleteket, hosszú sárga csíkokban kitépem a hasatokból -

MRS. JACKSON

Ben, muszáj megkeresnem...

(Doreen bejön az utcáról.)

Doreen! Doreen! Azonnal fölmész, kislányom, hogy mersz ilyenkor hazajönni, az éjszaka közepén, mi meg itt halálra aggódjuk magunkat -

DOREEN

(sírástól elcsukló hangon): Anyu. Jaj, anyu... *(Félretolja őket és bemegy a házba.)*

JACKSON

Mi... mi van?

MRS. JACKSON

Te itt maradsz.

(Bemegy a házba. Kormos üvölt. Jackson szándékosan fölrúgja a macskatálat, és dühösen az ajtófélfának támaszkodik.)

JACKSON

Macskatej. Ha. Pici tappancsok. Ha. Talán karmok!

(Érthetetlenül káromkodik és rugdalja a küszöböt. Sawney-ék ajtaja kinyílik és Sally néz ki, mögötte Rosie.)

ROSIE

Menj be, szívem, és aludj.

SALLY

(miközben Kormos üvölt): Még mindig itt van valahol az utcán; gondolod, hogy visszajött, mama?

ROSIE

(vállat von): Hát, lehet.

SALLY

De hát elment, egészen elment, ugye?

ROSIE

El.

SALLY

Azt mondta, mindnyájunkat kicsinál a késével, hogy azt akarja. Júj. Megteszi, mama, he?

ROSIE

Nem, szívem, nem. Na, csönd legyen. Aludj.

KORMOS

(kint, előbb egészen közel, majd távolodva-elhalkulva): Nem szabadna így beszélni a Kormossal, éppen ahol otthon keres. Szegény Kormos megint az utcán van. De tudja, kik a barátai. Aú-jaú...

ROSIE

Látod, már el is ment. Szívem, szívecském - *(Sallyt beküldi és ő is bemegy, becsukja az ajtót.)*

MRS. JACKSON

(a ház belsejéből): Ben!

JACKSON

Mi van?

MRS. JACKSON

(bentről): Ben! *(Kijön.)* Tudod mi történt Doreennal? Az Atkinsné fia, a Len, az talált rá és elhozta kocsival a mi utcánkig. Tudod, hol talált rá? Fönn az üres telkeknél, a Honeywell Lane sarkán, és vele volt az a fiatal fickó.

JACKSON
A Len Atkins?

MRS. JACKSON
Nem. Ezek a csirkefogók, itt. Az a fiatal.

JACKSON
(*vészjóslóan*): Á!

MRS. JACKSON
Bizalmaskodni akart vele, képzeld.

JACKSON
Na, Doreen, csak jöjjenek föl!

MRS. JACKSON
Ben! A Doreennek semmi baja. Kicsit megrázta a dolog, meg ugye elszakadt a blúza, meg mindene, de *semmi baja*. A Len Atkins hazahozta. Az egy rendes fiú, a Len.

JACKSON
Na, csak jöjjenek föl -

MRS. JACKSON
Doreent hagyd békén, Ben, majd reggel. Ő nem tehet semmiről. Ez már a rendőrségre tartozik. Gyere be. (*Bemegy a házba.*).

JACKSON
(*rémülten*): Mi? Rendőrség? Na várjál, várjál - hogyhogy rendőrség - (*Utánamegy, közben vitatkozik.*)

KORMOS
(*messze*) Tudja, kik a barátai. Tudja, kik a barátai. Ó, a Kormos tudja, kik azok...

Vége a 11. jelenetnek.

12. JELENET

DAL

Ölelj karodba, tengerész,
Nem tudom, merre jársz;
Oly régen szálltál vízre már,
Haza sosem találsz.

Bent. Éjjel.

A háznép mind ágyban van és alszik, úgyhogy mindegyik szobában csak alaktalan halmok láthatók a takaró alatt. A nagy hálószobában Tengerész és Rachel horkol. Tengerész hánykolódik és nyöszörög.

TENGERÉSZ

(álmában beszél): Kivetéshez készülj!
(Rachel mordul egyet.)

Horgonyt elől kivetni!

RACHEL

(bosszús és ingerlékeny): Jaj, kuss legyen.

TENGERÉSZ

(hangos és súlyos): Horgonyt a tatban kivetni! Mi ez a gabalyodás? Szeditek szét azonnal a kötelet, vagy nekem kell - hó, hó, hó, megtanítlak, te rohadék, hogy énvelem feleselj!

RACHEL

(megrázza): Hé, Tengerész, hé -

TENGERÉSZ

(még mindig álmában, de csendesebben): Kivetni mindent orrban, tatban. Mind a két gép félgözzel előre. Ötös állásra. Közép. Közép! Hó, hó, hó, közép...

RACHEL

(ismét megrázza): Hé, ébredj már föl, te vén -

TENGERÉSZ

(fölébred): A, ha, a - mi a - mi van - mit akarsz?

RACHEL

Már megint pofázol álmodban.

TENGERÉSZ

Nem igaz, nem szóltam.

RACHEL

Dehogyanem, és tele van veled a tököm. Jaj, mintha nem lenne elég bajom veled napközben, akkor még a fél éjszakát is átböngöd, mint egy hajókürt. Mi bajod van?

TENGERÉSZ
(*morcosan*): A rossz lábam.

RACHEL
Mi van vele?

TENGERÉSZ
Rossz. Fáj, az van. Éjszaka beleáll.

RACHEL
Lassan hat hónapja, hogy jobban van. Mért nem szerzel munkát?

TENGERÉSZ
Miféle munkát?

RACHEL
Hát én tudjam? Csinálsz te mindent, ha kell, nem? Árkot ásol, falat húzol, lovat hajtasz. Még mi van? Mért nem mész vissza a tengerre, egész éjjel arról kiabálsz.

TENGERÉSZ
Nem megyek többet a tengerre. Tudod.

RACHEL
A Rosie-nak az anyja, az szedett le a tengerről.

TENGERÉSZ
Hát.

RACHEL
Akkor a te Racheled meg visszaküld, jó? Mit teszel te érterem? Mit teszel te *énértem*?

TENGERÉSZ
Az kell, hogy dolgozzak? Hát dolgozni, azt tudok. De minek dolgozzak? Megvolt a dicsőségem a magam idejében. A tengeren. Igen, igen. Kijutott a dicsőségből, láttam sok földet, aranyat, halakat, fenevadakat. Meg barna nőket, az ám.

(*Rachel nevet.*)

TENGERÉSZ
Mást is láttam. New York-ot. Archangelt. Kemény városok, vasból vannak, és ölnek bennük. Jaj, bizony, sok halált láttam... Aki dolgozik, annak kijut a dicsőség. Igaz?

RACHEL
Meg a dohány is, barátom.

TENGERÉSZ
De azután - de azután - hova lesz a dicsősége? Hát ott lesz, hogy emberek vannak körülötte, és neki jut az édes felelősség, hogy őrizze az életüket, az ő dicsőségüket őrizze, és ne tőrje senki

ember ellenséges szándékát. Úgyhogy Sawney nekivág az országútnak; és vele van az asszonya és annak a fia, és vele van a saját lánya meg annak a lánya.

RACHEL

Jaj, aludj már.

TENGERÉSZ

Már nem tudok. Fölbresztettél, te meg a rossz lábam.

RACHEL

(csipkelődve): A rossz lábad. Vágd le és vegyél újat. Székláb, asztalláb, akármi jobb lenne. Vágj ki egy távirópóznát. Az a jó masszív, na... Gyerünk, aludj már.

(Tengerész elvackolódik alváshoz.)

TENGERÉSZ

(dünnyögve): Tessék, mindig ez a vége. Rojtosra beszélhetem a számat, ő meg aszongya: aludj már. Bah. Aszongya: aludj már. Bah.

(Tengerész horkol. Rachel ülve marad és hangosan beszél magában.)

RACHEL

A dicsőség... Nekem is megvolt... Választani: az is dicsőség. Elvettem, amit akartam. Választom ezt, választom azt, még ha mind egyforma is. Az utolsó ez az öreg, a rossz lábával - vajon ezzel mi lesz?

TENGERÉSZ

(a takaró alól): Túl fog az élni téged, az lesz. Röhögve, rosszlábastul-mindenestül!

RACHEL

(látszólag még mindig magában): Akkor az nekem is dicsőség lesz... Volt munkája, dolgozott. Van háznépe, amit vezessen. Hát akkor röhöghet is nyugodtan. Elbírom én, bizisten, elbírom azzal a koszlott kísértethajóval együtt, ami tele van barna nőekkel. Vagy a jégbe van ragadva. Vagy süllyedő hajó? Á, elsüllyedt az már... Nekem is megvolt, hogy választhassak. Választottam is. Odalett mindegyik. Volt-nincs. De mind az enyéme. Ott volt az a kis strici Northamptonban. Kékszemű, sárgahajú. Orra nem volt neki. Mi lehet vele? Karikadobálós standja volt a vásárban. Tessék nyereményt választani, és már dobhatja is az ezüstkarikát: *(énekel)*:

Lássuk, ki dob emerre,
Lássuk, ki dob amarra,
Aki pedig rosszul dob,
Az fölmászhat a falra.

Mit számít, hogy emerre vagy amarra, ha az embernek a saját választása? Mi?

TENGERÉSZ

(megfordul és ránéz): A saját választásod, ott Northamptonban - na pompásan jártál vele, mondhatom. Lenn, a Tony Piazza ringlispíljének a dobogója alatt, ott dolgoztatok?

RACHEL

Na és? Ő játszotta a maga játékát, én meg adtam neki dicsőséget.

TENGERÉSZ

Az lehet, édesem, de ő meg mást is adott neked a dicsőségen kívül.

RACHEL

(szilajul): Akkor is százszor inkább ezt ötöle, mint mástól egy rohadt tál sült krumplit, vagy akár egy szekérderekkal. Forrón-melegen. Az ám, egy nagy bődön paradicsommártással, ez a nagy igazság. Ha megkaptam a magamét, hát én kértem. Minden bajjal, fájdalommal, halállal együtt. *(Énekel)*:

Ó egy szót ha szólt volna, mielőtt megrontott,

Egy szót ha szól, mikor nem késő még -

Akkor is lehúztam volna magam mellé ott a sárba, úgy ahogy tettem...

Még mást is mond ez a dal, még hozzá: *(énekel)*:

Mert oly szabad voltam, mint madár a dombon,

Szabad, mint fecske a tornyok fölött.

És akkor az ő ideje következett. Egy időre. Aztán -

Mert oly szabad voltam, mint ménkü nagy sas -

Kiharaptam az ebédemet akárki gyomrából, ahogy jött. Mindegyikből. Haraptam és haraptam.

Bal fogammal, jobb fogammal. És belőled mit harapok ki? He?

TENGERÉSZ

(feléje kap az állkapcsával): Grrr-happ!

RACHEL

(diadalmasan): Azt a zivataros istennyilát! Itt a jó sűrű hús: mert ha ezt megetted, ugyanúgy ki is hányhatod; mindig megmarad a szabadságod! És nekem épp az kell, barátom. Az kell. Az a northamptoni sírt-zokogott, mikor otthagytam. Tudom, hogy te ilyet nem csinálnál. És ez jó.

(Tengerész nevet.)

RACHEL

Te aztán sose, mi? A northamptoni a lakókocsija körül rohangált, úgy bömbölt utánam: „Maradj velem, Rachel!” Pont, mint a drága Kormos. De eljöttem tőle, el én. Egy bolond öreg kísértethez, akinek csorba a hajógerince, és felibe tört az árboca, és csak megy, Isten tudja melyik kikötő felé. Hol az az Archangel? Az Isten, az talán tudja, mert Rachel nem.

És vörösek a szemei; és a lába is rossz... Na gyere, tartsd ide. Megdörzsölgetem, attól jobban lesz. Jaj, te, öreg lovam. *(Masszírozza a lábát és énekel)*: Szegény öreg lovacska, szegény öreg lovacska.

TENGERÉSZ

(énekel): Szegény öreg lovacska, szegény öreg lovacska.

COL

(fölébred a kis hálóban, kiabál): Elég a ricsajozásból, a francba már!

TENGERÉSZ

RACHEL

(együtt énekelnek):

Szegény öreg lovacska, szegény öreg lovacska, *stb.*

(Col dörömböl a falon.)

Vége a 12. jelenetnek.

13. JELENET

DAL

Dühöngsz a nőkre, mérges úr,
Hogy játszanak veled;
Hát nem te adtad át nekik
A legjobb részedet?

Kint. Reggel.

Mrs. Jackson a küszöbén áll és söpör. Jackson jön ki a házból.

MRS. JACKSON

Sehol semmi, Ben. Szólongatom, de hiába.

JACKSON

Na, hát meglógott. Mindent fölزابálnak, bebüdösítik a konyhát, telerakják a párnákat bolhával. Engem nem érdekel. A macskát se érdekelttem én. Cica-cica-cica. Hol van Doreen?

MRS. JACKSON

Doreen? Siess már. Apu már indulni akar dolgozni. El fog késni miattad.

DOREEN

(kinéz egy fenti ablakon): Hát akkor menjen. Egyedül is be tudok menni az üzletbe.

MRS. JACKSON

(mérgesen): Nem fogsz itt nekem egyedül mászkálni, azok után ami az éjjel történt. Ne is vitatkozz velem.

JACKSON

Gyere már, kérlek.

DOREEN

Jól van, apu. Még egy perc, csak a fürdőszobába megyek. *(Becsukja az ablakot.)*

MRS. JACKSON

Nem lennék meglepve, ha kiderülne, hogy megették szegénykét.

JACKSON

Dehát ki eszik macskát? Ne beszélj hülyeségeket.

MRS. JACKSON

Ezek esznek macskát. Jobban kijöttünk az amerikai feketékkel a háború alatt, komolyan mondom... Ordibálni az utcán éjjel tizenkettőkor. Egyébként - szerintem el kéne mennünk a rendőrségre.

JACKSON

(mérgesen): Idehallgass. Ezt már egyszer megbeszéltük.

MRS. JACKSON

Hát én nem vagyok meggyőzve. Ha a lányunk nem tud nyugodtan kimenni az utcára.

JACKSON

(hevesen): Neked rendőrség kell? Tényleg a rendőrség kell?

MRS. JACKSON

Nem az hogy kell vagy nem kell -

JACKSON

Mert figyelj: mióta vagyunk itt a lakótelepen?

MRS. JACKSON

Két év óta.

JACKSON

Úgy van. És hol laktunk azelőtt?

MRS. JACKSON

Tudod, hol laktunk.

JACKSON

Akkor nem kell magyaráznom. A Balaclava-soron - bájos hely volt, igaz? Eleget hallgattam a kollegáktól, mondhatom neked. „Szia Ben, mit főznek tolvajéknál máma?” „Látom, Ben, az éjjel megint volt egy súlyos testi sértés az utcátokban - jobban kéne vigyáznod, Ben, hogy mit csinálsz - lassan már túl jól ismernek a rendőrök!” Ha-ha-ha. Nagyon viccesek. Uh.

MRS. JACKSON

Nekem ugyanolyan rossz volt.

JACKSON

Na. És mikor végre a Tanács jóvoltából eljöhettünk onnan, és rendes házat kaptunk itt fönt, mit csinálnak? „Szerintem botrány, hogy a Balaclava-sorról az embereket ilyen szép új lakásokba rakják. Állítólag a vécédeszkát képkeretnek használják” - meg ilyesmikkel jöttek. Sok hülye blabla. Most újra akarod kezdeni?

MRS. JACKSON

Nem akarom.

JACKSON

Nahát akkor! Ha kihívod a zsarukat, ez lesz. Doreen!

MRS. JACKSON

Doreen! Mi a csudát csinálsz már ott?

(Bemegy a házba. Jackson rosszkedvűen ácsorog a lépcsőn.)

JACKSON

És még nagymosás is van máma. Hideg felvágott lesz vacsorára és tele lesz a konyha az istenverte fehérneművel.

(Rachel jön ki a házából, hogy kidobjon egy tál csontot a növények közé. Egymásra néznek. Rachel a földre köp, aztán elneveti magát.)

JACKSON

(vészjóslóan): Rendben. De én figyelmeztetem magukat.

RACHEL

Mire figyelmeztet, szomszéd úr?

JACKSON

(közelebb megy és leereszti a hangját): Egy dolog, hogy mit csinál velem, érti; de nem tűröm, hogy a lányommal szórakozzanak.

RACHEL

Szórakozzunk?

JACKSON

Igen, szórakoznak. Van egy fiatal suhanc maguknál, kérdezze meg őtőle.

RACHEL

A Colra gondol?

JACKSON

Úgy hívják? Hát akkor mondja meg neki, jobban teszi, ha az útjaink nem keresztezik egymást, csak ennyi.

RACHEL

Mért, ha igen, akkor mi lesz?

JACKSON

Nem vagyok még olyan öreg, hogy ne tudnék neki tanítani egy-két dolgot - de nem ám - már rég volt, mikor utoljára levettem a zakómat, de a hétszentségit, ha -

RACHEL

A Col az én fiam, tudja.

JACKSON

Á! Igen, a maga fia? Nahát, ez mindennek a teteje. Ez már több a soknál. A maga fia. Gondolhattam volna. Hát nem vagyok meglepve, hallja, egyáltalán nem. Látszik, miféle pocsolóából szopta a jómodort. Phú. A maga fia!

RACHEL

Igen? Pedig hát, ugye, más is szopogat azokból a pocsolóákból, szomszéd úr, nem csak a fiam?

JACKSON
Mit akar ezzel?

RACHEL
Maga is szeret belenyalni egy-két pocsolóába, ha úgy adódik, mi? Ejnye, Jackson Dzsimi, jobban kéne vigyáznia magára, ha már egyedül kóborog a városban. Ki tudja, mit szed össze a végén?

JACKSON
(*meghökken*): Mit szedek össze??

RACHEL
(*élvezi a helyzetet*): Hát ugye, vegyük a pocsolóákat. Sokféle ember lép bele a pocsolóába, érti. Ki tiszta lábbal, ki koszos lábbal. Hát nem tanítottak magának *semmit* a seregben, Dzsimi, az a sok külföldi lotyó, akivel vitézkedett?

JACKSON
(*rémülten*): Dehát mire akar kilyukadni -

RACHEL
(*énekel*): „Ó egy szót ha szólt volna, mielőtt megrontott,” - és mindezt a szép Rachel szerelméért. Jaj, Jackson Dzsimi, te szegény marha, te...

(*Nevetve visszamegy a házába.*)

JACKSON
(*örjöngve*): Hé, hé, várjon már, várjon már -

(*Doreen vidáman siet feléje.*)

DOREEN
Szia, apu, végre itt vagyok. Jaj, szörnyű, milyen csigalassú vagyok.

JACKSON
(*rémületében ellene fordul*): He? Mi? Mondd, meddig várjak a rohadt lustaságod miatt? Délig? Tudod, kivel játszadozzál?!

DOREEN
(*elhűlve*): Apu!

JACKSON
Ne kuruttyolj, te ostoba -

(*Rachel ismét kijön, újságpapíron egy darab disznósírt hoz.*)

RACHEL
És még valami, szomszéd úr. Mondja meg annak a két szukájának, hogy ne visítsanak az utcán egész éjjel. Az embert nem hagyják aludni - miféle magaviselet az ilyen?

(Mrs. Jackson kijön. Rachel átadja a zsírt Jacksonnak, aki mintegy megbabonázva átveszi tőle.)

Tessék, hoztam egy kis zsírt. Az jó rá, enyhíti az égést. Mondom, szomszédasszony, hoztam neki egy kis zsírt. Az e-e-enyhíti... Üvöltének az utcán egész éjjel, hát komolyan...

(Bemegy és bevágja az ajtót.)

MRS. JACKSON
Mit akart, Ben?

JACKSON
He?

MRS. JACKSON
Mit akart?

JACKSON
Nem tudom.

MRS. JACKSON
Szóltál neki a Doreen miatt?

JACKSON
Ja? Hát, szóval, igen.

MRS. JACKSON
Na és mit mondott?

JACKSON
(indulatosan): Dehát hallottad, hogy mit mondott! Neked is van füled nem? Azt mondta, hogy üvöltöttél az utcán egész éjjel.

MRS. JACKSON
(döbbenet): Én?

JACKSON
(a lánya ellen fordul): Vagy akkor te: tudom is én - én - ez micsoda?

DOREEN
Zsír.

JACKSON
(bután): Zsírt adott.

MRS. JACKSON
Miért?

JACKSON
(eldobja): Pfúj! Na, ideje, hogy elkezd a nagymosást!

MRS. JACKSON

(benne is felforr a diih): Neked meg ideje, hogy elindulj! Mi bajod van?

DOREEN

Mi van, apu?

JACKSON

Mi van, mi van? Istenverte nők.

MRS. JACKSON

Légyszíves kísérd el Doreent a buszmegállóig, jó? *(Bemegy.)*

DOREEN

Apu, figyelj, nem kell, hogy elkísérj, hidd el.

JACKSON

De, jövök.

DOREEN

Ugye nem akarsz megvárni délután a busznál, ahogy anyu mondta? Egyáltalán nem szükséges, apu; és különben is, a Sheilával leszek.

JACKSON

Tegnap este is a Sheilával kellett volna lenned - á, menj, amerre akarsz. Elegendem van az egészből.

DOREEN

Eljövök veled a buszig.

JACKSON

Hát akkor gyere. Mért nem hagytad, hogy az a kölyök lefektessen, ha már annyira hajtott, hadd végzett volna rendes munkát; ahelyett, hogy itten -

DOREEN

(elszörnyedve): Apu!

JACKSON

(megzavarodva): Jaj, hát szóval érted. Vagyis én értem. Vagyis - nem tudom; ki tudja, hogy mi van itt, egyáltalán? Gyere, mert elkések.

(Elmennek az utcán.)

Vége a 13. jelenetnek.

14. JELENET

DAL

Ha erre jössz, ha arra mész,
Ha otthonodban ülsz:
Ott vannak mögötted, fiú,
És úgyse menekülsz.

A lányomodba lépnek ők,
Nyomodba' járnak egyre,
Az árnyékodra taposnak,
Rálépnek a fejedre.

Bent. Délután.

A színpad üres. A bejárati ajtón lévő levél-résen két levél esik be, és a kopogató kétszer koppan.

RACHEL

(a konyhából): Tessék! Mi van? *(Kijön a konyhából, eszik. Fölveszi a leveleket és bizonytalanul nézi őket.)*

TENGERÉSZ

(a konyhából halljuk): Ki az? Mit akar?

RACHEL

Már megint levelek.

TENGERÉSZ

Ja?

(Tengerész megjelenik a konyhaajtóban. Sally a hóna alatt kiszalad az előszobába.)

SALLY

Levelek? Levelek? Ki küld nekünk levelet, he? He? He?

RACHEL

Félre az útból.

(Tengerész elveszi a leveleket és nézegeti. Rosie kijön a konyhából.)

ROSIE

Sally, gyere ide.

SALLY

Ki küld nekünk levelet, mama?

ROSIE

Nem tudom, szívem. De nem jó dolog ez, akárki küldi. Maradjál szépen veszteg és ne dühösítsd a Tengerészt, amíg gondolkodik, hogy mit köll tenni.

TENGERÉSZ

Már másodszor ezen a héten.

RACHEL

Ezeket már fölbonthatnánk, talán.

TENGERÉSZ

Minek?

RACHEL

Nem szeretek mindent elégetni. A Jocky Faa azt mesélte, hogy egyszer teljes egy fontot elégetett egy levélben.

TENGERÉSZ

Hát, igen. De micsoda barom ötlet, pénzt tenni a levélbe. Na, kinyissam, vagy ne nyissam?

RACHEL

(feszengve): Jobb lenne.

TENGERÉSZ

Legyen. Nézzük meg. *(Felbontja a leveleket és értetlenül bámulja őket.)* Az egyik az nyomtatva van, a másik írógépelve. Sehogyse tetszik. Olvasd el. *(Átadja a leveleket Rachelnek.)* Mi van odaírva?

RACHEL

Ez a nyomtatott, ez ilyen űrlap. Ki kell tölteni.

TENGERÉSZ

Akkor égesd el. Sose volt nekünk ilyen.

RACHEL

Jaj, nem tudom. A Társadalombiztosítástól.

TENGERÉSZ

Hát aztán? Azok a szemetek utánad jönnek Anglia egyik végétől a másikig. Rosszabbak, mint a zsaruk, az istenfáját.

RACHEL

De hátha valami járandóság. Mondjuk, neked a rossz lábad miatt.

TENGERÉSZ

Nem, nem. Mondom, hogy égesd el... És mi az az írógépelés?

RACHEL

Azt még nem bogoztam ki. A Tanácstól van.

TENGERÉSZ

(ijedten): Húha... Tényleg? Az se valami jó. Na gyerünk, olvasd.

RACHEL

Aszongya: „Lakossági bejelentések a fentnevezett ingatlan, valamint az ahhoz csatlakozó zöldterület áll- állapotát illetőleg.” Ajaj, csupa ilyesmi - szavak.

ROSIE

Ilyen szavakat dugdosnak be az ajtó alatt is állandóan. Micsoda dolog ez?! Hát mit csinálhatunk *mi*, ha ilyet kapunk? Beraknak ide, olyan ez mint egy kutya a ketrecben, aztán botokkal szurkálják minden sarokból, az meg már nem tudja, hova bújjon.

(Kopognak az ajtón. Egymásra néznek. Rachel ajtót nyit. A tanácsi Tisztviselő lép be.)

TISZTVISELŐ

Jónapot, Sawney-né asszony... Sawney úr... ööö, kedves ööö... fiatalasszony... szervusz kislányom... Remélem, emlékeznek rám, ugye? Hát persze. A múlt héten kaptak egy levelet a Lakásosztálytól, igaz? És ma is kellett, hogy kapjanak egyet. Á, itt is van, látom, megkapták. Elolvasták már?

RACHEL

Kinyitottuk. Mért?

TISZTVISELŐ

(zavarban): Kicsit kínos nekem, szóval ez az egész, asszonyom: tudja, én csak afféle kifutófiú vagyok az Osztályon - szóval érti.

TENGERÉSZ

Mért jött az úr?

TISZTVISELŐ

Az a helyzet, Mr. Sawney, hogy önök alig két hónapja laknak ebben a házban, ugyebár? És gyalázatos állapotban van. Hát kérem, nézzék meg... Jaj Istenem. Lakossági bejelentések érkeztek. Namármost, mit lehet itt tenni, he?

TENGERÉSZ

Tényleg. Mit lehet itt tenni?

TISZTVISELŐ

Nos. Az én feladatom, Sawney úr, hogy közöljem: amennyiben nem történik valami, akkor a Lakásosztály, Sawney úr, lépéseket kényszerül tenni, hogy önöket kitegye; ennyi az egész. Sajnálom. Ez van.

TENGERÉSZ

És mi hova megyünk? A szegényházba, oda? Mert maguk fölégették a villamoskocsit, amiben laktunk. Nem vágthatunk neki az útnak, két kis gyerek van nálunk. Lakókocsira nincs pénzünk. Úgyhogy, mit csináljunk?

TISZTVISELŐ

Ha engem kérdez, takarítsák ki a házat. Tegyenek föl függönyöket. Pucolják ki a kertet. És rakják ki az albérlőket.

RACHEL

Nekünk nincs albérlőnk.

TISZTVISELŐ

Nincs?

RACHEL

Nincs.

(Rachel közben átment a Tisztviselő mögé, most a bejárati ajtó és a férfi közt áll. A többiek kissé közelebb lépnek hozzá, mintegy gyűrűbe fogják. A Tisztviselő nyugtalanul pillant körbe. Halljuk, amint autó áll meg a ház előtt.)

TISZTVISELŐ

Hiába próbálnak engem megfélemlíteni. Megmondtam már maguknak, én nem tehetek semmiről. Ha kilakoltatják magukat, azért csak sajátmagukat okolhatják -

(Keményen kettőt kopognak az ajtón. Egymásra néznek.)

TISZTVISELŐ

Nem nézik meg, ki az?

(A kopogás megismétlődik, nagyon hangosan, és egy hang ezt kiáltja:)

ŐRMESTER

Rendőrség! *(Kinyitja az ajtót és határozottan bejön.)* Nemigen akaródzik ajtót nyitni, mi? Ez a Sawney-ék háza?

TENGERÉSZ

Az.

ŐRMESTER

Maga Sawney?

(Tengerész vállat von.)

ŐRMESTER

Hú, micsoda koszfészek, az áldóját... *(Meglátja a Tisztviselőt.)* Maga ki?

TISZTVISELŐ

Én a Városházáról jöttem, őrmester úr. Lakásosztály.

ŐRMESTER

Aha... Szóval a Sawney-ék, he? Maguk lenn voltak a régi roncstelepen, igaz, mielőtt kifüstölték magukat?

TENGERÉSZ
Hát.

ŐRMESTER

Azok se siették el a kitelepítést, megjegyzem. *(Körbejár a földszinten, mindent megnéz, és a vállán át odavetve beszél hozzájuk.)* Az éjjel megsebesítettek egy rendőrjárőrt. Hozzávetőlegesen 0:45-kor. A Piactér és az Adelaide utca találkozásánál. Tudnak róla valamit? Ronda sötét hely az, éjnek idején. Ezért aztán nem látta, ki szúr belé. Ugye nem láthatta?

TENGERÉSZ

Nem mi voltunk. Közülünk senki.

ŐRMESTER

Nem? Szóval, a kollega nem látta, hogy ki szúr belé, de hallani hallotta. Egy férfi volt, valószínűleg ittas, aki a Sawney nevet kiáltozta. A maguk nevét. Nincs ám sok Sawney nevű ebben a városban; főleg nem olyanok, akik rendőrt szurkálnak. Na ki vele. Ki volt az?

TENGERÉSZ

Közülünk senki.

ROSIE

Mindnyájan itthon voltunk, éjnek idején. Maga se tudja ránk bizonyítani, hogy nem voltunk. Nem tudja.

ŐRMESTER

Maguk tudják, hogy ki volt. Tizenöt éve játszom ezt a meccset. Engem nem fognak átverni, arról ne is álmodjanak. Na jó. Akkor másképp próbálkozunk. *(Fölveszi a gramofont a földről a nappaliban.)* Ezt hol szerezték?

RACHEL

Az az enyém. Azt vettem. Bizonyítsa be, hogy nem.

ŐRMESTER

Vette? Akkor a blokkja is megvan, ugye?

RACHEL

(meghökken): A mije?

ŐRMESTER

A blokkja. Fogadok, hogy nincs. Mármost egy ilyen eszköz, ugyebár, nem tartozik a maguk életkörülményei között a háztartás szokásos felszereléséhez. Jól mondom? Tehát én most bekísérem magát - lopott holmi birtoklásának alapos gyanúja miatt. Jöjjön. És maga, Sawney, maga is jöhet. Élettársak, ugye? Bűnsegédség és bűnpártolás. Jöjjenek.

TENGERÉSZ

Na, várjunk; nem vihet el minket csak így -

ÖRMESTER

Nem-e? Azt nem maga fogja megmondani, hogy én mit csinálhatok és mit nem. *(A szájába veszi a sípját.)*

(Petúnia jön be a konyhából. Amikor meglátja a Rendőrőrmestert, visszahököl a rémülettől.)

ÖRMESTER

(nekiugrik): És maga kicsoda, kislány?... Na? Szintén Sawney? Igen?

RACHEL

Velünk lakik. Baj?

ÖRMESTER

(Petúniát egy sarokba szorítja): Hogy hívják?... He? Mi? Nem hallom!

PETÚNIA

Mi - mi -

ÖRMESTER

Na jó. Akkor majd maga megmondja. Ki késelte meg a rendőrfőnököt az éjjel az Adelaide utcában, és közben a Sawney nevét kiabálta?

PETÚNIA

Hát a Kormos. Legalábbis, gondolom -

ÖRMESTER

Ki az a Kormos?

PETÚNIA

(kezd magához térni): Ó, maga nem tudja, ki a Kormos? Húú, az nagyon nagy fogás lenne, százados úr. Még elő is léptetik, meglássa!

ÖRMESTER

Kormos?... Ja, tudom. Várjon csak... *(Noteszt vesz elő és lapozgat benne.)* Kormos... Aha! Ehhez mit szól: William Lewis, ismertebb nevén Kormos. Megszökött a Strangeways Fegyházból a múlt hó tizenharmadikán, a börtönőrrel szembeni súlyos tettegesség után. Huszonnyolc éves, 165 centi magas, haja fekete, arcbőre sötét, megjelenése cigányos. Ez a mi emberünk, igaz?

(Petúnia mosolyogva bólint.)

ÖRMESTER

Hol van most?

PETÚNIA

Sheffieldben.

ÖRMESTER
Honnan tudja?

PETÚNIA
Azt mondta, oda megy. El is ment. Tegnap este. Kapja el, százados úr.

ÖRMESTER
Rendben, meglesz. *(Az ajtóhoz megy.)* Maguk meg viselkedjenek rendesen, figyelmeztetem magukat.

TISZTVEISELŐ
Öö - örmester úr, be tudna vinni a Tanácsházára, ha esetleg arra mennek?

ÖRMESTER
Persze, tessék csak. Az állomásig mindenképp elvisszük... Figyelmeztetem magukat.
(Kimegy.)

TISZTVEISELŐ
És azt se felejtsek el, amit én mondtam. És ne találjunk itt albérlőket. Tudom, amit tudok.
(Kimegy, közben jelentőségteljesen Petúniára néz.)

ROSIE
(dühösen, Petúniának): Mért mondtad meg neki?

PETÚNIA
Mért ne? Mit kaptam én a Kormostól, hogy ne mondanám meg? Vagy akár te is?

TENGERÉSZ
Pofa be. Nem kár érte, a Kormosért. De akkor is, átkozott bolond, aki köp ezeknek a rongyoknak. Ez már megtanulhattad volna.

(Sally közben fölvette a nappaliból Col zsákját (benne a fúróval), és indul vele kifelé.)

RACHEL
Mi az ott, te gyerek?

ROSIE
Hagyja békén... Gyere ide, szívecském. Hova igyekszel?

SALLY
Viszem a Charlie-hoz. Col mondta.

TENGERÉSZ
Nem, nem. Egy pár napig nem járkalunk a városban ilyen szajréval. Tedd vissza, ahonnan vitted. Majd én beszélek Collal.

PETÚNIA
Semmi köze hozzá, hogy Col mit dolgozik. Hadd adja el a gyerek, ha azt akarja.
(Tengerész mérgesen ellene fordul. Petúnia hátrál föl a lépcsőn.)

(gyerekesen goromba): Hö hö hö hö - (kiölti a nyelvét, és fölfelé menet énekel)

Ronda bácsi beesett a folyóba,
Ronda halak leették a bőrt róla.
Ronda kacsa, háp háp háp,
Leharapta a -

(Dühödt kopogás a hátsó bejáraton a konyhában.)

MRS. JACKSON

(kint): Engedjenek be. Engedjenek be. *(Beviharzik az előszobába a konyha felől, igazán dühös.)* Betelt a pohár. Eleget türtem. Eleget. De Isten a tanúm, ezt már nem hagyom annyiban. Hol vannak?

RACHEL

Mi a rossebről beszél?

MRS. JACKSON

A mosásom. Az egész mosásom ki volt teregetve hátul a kertben, és eltűnt. Adják vissza, követelem, hogy adják vissza!

TENGERÉSZ

Nincs nálunk a maga tetves mosása. Húzzon ki innen és tűnjön el. Ez nem a maga háza, és soha nem is lesz.

MRS. JACKSON

Megkeresem a mosásomat. És a kiscicámat is. Kicsi cicámat. Megfogták és megették. Megfogták és megették... *(Körbesiet a földszinti szobákban, turkál a kacatcsomókban.)* Nem érdekelnek, akkor is megtalálom. Tudom, hogy itt van maguknál.

(Rachel dühös kiáltással próbálja megállítani, de a Tengerész lefogja.)

TENGERÉSZ

Hadd böngésszen, ha akar. Nincs neki semmije nálunk. Nem látod, hogy - *(megütögeti a homlokát.)* Hagyjad. Majd megunja.

MRS. JACKSON

Hol van? Hol van? *(Fölmegy a nagy hálószobába.)*

RACHEL

Kifele onnan!

TENGERÉSZ

Hagyjad. Nem kell ide több balhé, máma igazán nem.

(Mrs. Jackson bemegy a kis hálószobába. Petúnia követi.)

PETÚNIA

(nyugodtan): Az én szobám, ez itt.

MRS. JACKSON
Nem érdekel.

PETÚNIA
A maga férje az: az a vörös arcú, szőrös lábú? He?

MRS. JACKSON
(*fürgén*): Maga csak ne beszéljen a férjem lábáról. Van itt miről beszélni bőven, nem kell ide a maga szemtelensége. Adják vissza a mosásomat!

PETÚNIA
Az én Harákmamám, az látta a férje lábait, mikor itt volt a Nagy Rachelnél. Ő mondta, hogy szőrös.

MRS. JACKSON
(*bekapja a horgot*): He?... Mikor itt volt a -

PETÚNIA
A Nagy Rachelnél? Úgy bizony. (*Kuncog.*) Tegnap délután. Ott bent. Harákmama tudja, hogy mit csináltak. Én egyébként aludtam. Azt hittem, a Kormos az, de nem ő volt.

MRS. JACKSON
(*megkövülten*): A Nagy Rachellel...

PETÚNIA
Abban a szobában, ott. Lefeküdtek. Szép rendesen.

MRS. JACKSON
Ez nem igaz.

PETÚNIA
Nem?

MRS. JACKSON
Maga csak meg akar ijeszteni.

(*Petúnia vigyorog.*)

MRS. JACKSON
(*suttogva*): Nem. Ilyen nincs. Ben ilyet nem tenne. Soha. Nem. (*Lejön a lépcsőn, és szembetalálkozik Rachellel az előszobában.*) Maga a - maga a - maga a Rachel.

RACHEL
(*bólint*): Megtalálta már a mosását, szomszédasszony?

MRS. JACKSON
Ő ilyet nem tenne! Ugye? Ugye? (*Ránéz Rachelre, aztán sarkon fordul és kirohan a házból a konyhai ajtón keresztül.*)

(Rachel nevet.)

PETÚNIA

(nevet): Ez jól kivitte, mi? Hát -

(énekel): Ide-oda visz az út,
A nő csoszog, a férfi fut.
Lassan, lassan; várjatok -
Jaj, nem látok, vak vagyok.

Mit nem látsz?

Húsz ujjával kaparászik,
Húsz lábujja éjjel mászik.
Négy ajak, négy szem, négy fül.
Mi hiányzik még alóla?

SALLY

Ott a hosszú vörös orra!

PETÚNIA

Ott a hosszú vörös orra!

SALLY

PETÚNIA

(együtt): Ott a hosszú vörös orra!

(Harákmama óvatosan bedugja a fejét az elülső ajtón.)

HARÁKMAMA

Csíkokra szaggatom, jó? *(Bejön. Karja tele mosott holmival, amit mind miszlikre és rongyokra tépett, egy részét csíkokban húzza maga után. Egyre csak tépkedi az anyagokat.)*

TENGERÉSZ

(dühödt léptekkel indul felé): Mit csinál, maga vén -

HARÁKMAMA

(rémülten): Jaj, ne, Tengerész, ne.

(A Tengerész lába elé dobja a mosást és ijedten elhúzódik. Tengerész a mosásra néz, aztán Harákmamára, aztán kitör belőle a nevetés.)

TENGERÉSZ

Az úristenit. Az a bűdös rohadt mosás. Hát csak jöjjenek mind. Itt a mosás -

(Mind beszállnak, tépdésik a mosást és kiabálnak:)

MIND

Itt a mosás!

(Föl-alá táncolnak a házban, szanaszéjjel meg egymásra dobálják a mosást.)

Vége a 14. jelenetnek.

15. JELENET

DAL

Ha felbőszült a nők hada,
Nem kell kürtszó nekik:
Kitörnek, mint a zivatar,
A várost ellepik.

A szívük fáj a házukért.
A házuk a szívük.
A legkevésbé fontos az,
Aki ott él velük.

Baloldalt hosszú nyelvük lóg,
Jobboldalt a foguk,
A körmük, mint az izzó szén,
S lángol az orrlükük.

Kint. Délután.

Doreen jön haza a munkából, odaér az ajtajukhoz, és előveszi a kulcsát, hogy bemenjen. Közben kinéz a színpadon kívülre az utca vége felé, és hirtelen visszadobja a kulcsát a táskájába. Col érkezik a munkából és odamegy a Sawneyék ajtajához, ügyet sem vetve Doreenra. Leül az ajtó elé.

DOREEN

Jaj, már megint elvesztettem a kulcsomat.

COL

(könnyed, de sebző hangon): Heló, tubicám. Szóval újra kiengednek egyedül az utcára? Fúúú - ezt nem szabadna, tudod?

DOREEN

Nekem nincs számodra mondanivalóm - tudod, miért... Hogy érted azt, hogy engem nem szabad kiengedni egyedül?

COL

Hát, csak úgy mondom. Táncolni, viháncolni, azt tudsz. De ha egy fél percre eléd áll valaki, úgy férfimódra, már rikácsolva menekülsz, mint egy sirály, akinek el akarják törni a szárnyát. Így van? Mi?

DOREEN

Col, én nem tudom, miről beszélsz. Tegnap este igazán jó volt veled, amíg el nem kezdted -

COL

Én nem kezdtem semmi olyat, amit te is ne akartál volna; legalábbis, úgy látszott, hogy akartod... Hát már ne mondd nekem, hogy sose nem is akartad. Vagy ezt mondod most, tubicám?

DOREEN

Hát jó, persze, végül is minden lány azt akarja -

COL

(kurtán): Szóval igen?... Hát akkor gyere oda hátra, a fal mögé, aztán megkapod egy-kettő. Mire vársz?

DOREEN

(a sírás szélén): Dehát... dehát, Col -

COL

(undorral): Ej, ugyanazt csinálod. És úgy igaz, ahogy mondtam: téged nem szabadna egyedül kiengedni a házból. *(Átmegy a Jacksonék ajtajához, és dörömböl.)* Hé, asszonyom, hé-hé, asszonyom, jöjjön ide!

(Mrs. Jackson elképedve kinyitja az ajtót. Col hátraugrik pár lépést a kertbe, Doreen mögé.)

MRS. JACKSON

Mi folyik itt? Mit akar?

COL

(maga előtt tolja Doreent): A magáé, ugye? A kis rózsabimbó? Akkor fogja aztán locsolja és tegye jó messzire a méhkaptártól. Bzzzz. *(Visszamegy a Sawney-ék ajtaja elé és ismét leül, nem vesz tudomást a többiekről.)*

MRS. JACKSON

Doreen! Mért nem vagy - mért nem vagy apuval, Doreen?

(Doreen könnyekben tör ki és sietve elindul az utca felé.)

Doreen. Doreen. Hova mész? Édesem! Édesem! Gyere ide - *(Doreen után szalad és kérelőn elkapja a karját.)*

DOREEN

(szenvedélyesen): Mindig rajtam lógsz. Mindig rajtam. Sose hagytál!

(Jackson lép be az utcáról, és szembetalálkozik a lányával, aki közben lerázta az anyját. Mrs. Jackson a férje láttán kissé visszahúzódik.)

JACKSON

Nocsak, mi van? *(Meglátja Colt.)* Ez csinálja megint az eszetlenségeit? Mi?

DOREEN

Nem csinál semmit. És ha igen, akkor se érdekeljen. Már nem vagyok gyerek. Tudok én vigyázni magamra, vagy nem? Vagy nem?

JACKSON

Nem!

DOREEN

Hát én megpróbálom. Én nem akarok tovább ebben a házban maradni. Én - anyu, én - én elmegyek -

MRS. JACKSON

Doreen, édesem, dehát hova mennél?

DOREEN

A Sheilához megyek. Eldöntöttem. És ne is próbáljatok visszatartani. Átmegyek a Sheiláékhoz. Az ő mamája nem úgy kezeli, mint egy, mint egy rózsabimbót! Se méhkaptár, se méhkaptár, se semmi! *(Sírva elrohan.)*

MRS. JACKSON

(követni próbálja): De édesem -

JACKSON

(elállja az útját): Á, ne kergesd most... Nehogy a végén rosszabb helyre menjen, mint a Sheiláékhoz. Na, nyugodj meg.

MRS. JACKSON

(most először néz rá): Nyugodjak meg... Szóval úgy gondoltad, hogy hazajössz, igen?

JACKSON

(meglepve): He? Mért ne jönnék haza? Uzsonnaidő van, nem?

MRS. JACKSON

(zord és könyörtelen): Ott uzsonnázzál, ahol a disznósírt kaptad. Meg amit még kaptál. *(Bemegy és becsapja az ajtót.)*

JACKSON

(döbbenet): Na de Emmy! Mi történt?

(Halljuk, amint a biztonsági zár belülről bekattan. Jackson megijed.)

Emmy! Hallod, Emmy, engedj be! *(Dörömböl az ajtón.)*

(Col nevet és kinyitja a Sawney-ék ajtaját.)

COL

(bekiabál): Hé, Petus!

(Petúnia kilép a küszöbre.)

PETÚNIA

Mia?

COL

Kicsukták. Nézd meg.

PETÚNIA

Húha.

JACKSON

(tombol): Emmy, hallgass ide. Nem tudom, mit hallottál, de nem igaz... Emmy, csak nem hiszed el, amit az efféle emberek beszélnek - szóval... Emmy, kérlek engedj be!

COL

Nem engedi be addig, érted, amíg a póstás fölöltözik és hátul lelécel... Hej, ki jön a kocsmába? Gyerünk.

(Col és Petúnia előrejön és elmegy Jackson mellett, aki nem figyel rájuk és veri az ajtót.)

(kiabálva): Engedje be, asszonyom, hát befagy a segge a hidegtől! *(Meg akarja fogni Petúnia fenekét; az visítva elszalad. Col harsogva követi. A színpadon kívül a lány kis sikolyt hallat, ahogy Col elkapja, aztán halk kacarászás hallatszik.)*

JACKSON

Emmy!... *(Hirtelen hátralép az ajtótól, ordít.)* Hát jó, ha neked ez kell, akkor tessék, tudjál meg mindent és fordulj föl. Mindenki hallja, mindenki minden halljon! Hadd tudja meg az egész lakótelep! Igen, lefeküdtem azzal a rohadt kurvával a szomszédban, és igenis remekül éreztem magam vele! Elmeséljem, hogy mit csinált, meg hogyan?

(Mrs. Jackson újra kinyitja az ablakot, rettegve.)

MRS. JACKSON

Ben! Ben!! Hallgass, Ben!

NŐI HANG

(kintről kiált): Jacksonné! Jacksonné!

MRS. JACKSON

Itt vagyok! Maga az, Atkinsné?

NŐI HANG

(kintről): Nem történt valami a mosásával, mondja?

MRS. JACKSON

(meglepve): De bizony.

NŐI HANG

(kintről): Gondoltam. Végigjárta az összes kertet és darabokra tépkedett mindent.

MRS. JACKSON

Kicsoda?

NŐI HANG

(kintről): Hát ő, az a hülye vén banya a maguk szomszédjában!

MRS. JACKSON

Mit mond?!

MÁSİK NŐI HANG

Így igaz.

MRS. JACKSON

(az ajtófélfának támaszkodik, mint aki szédül): Hát ezt nem bírom tovább. Kész. Vége. A macskám, a lányom, kövér disznónak neveztek - ez meg azt mondja, remekül érezte magát vele, és igenis az a szemét ringyó megette a kiscicámat...

(Elfullad a hangja, szinte kábultan áll, levegőért kapkodva. Jackson aggódva nézi. Petúnia kuncog és fel-felsikkant a színpalak mögött. Mrs. Jackson rábámul Colra és Petúniára, nehezen lélegzik, fulladozva beszél.)

Ott van kettő, ott állnak, most mutassuk meg nekik, mit gondol róluk ez a város. *(Hirtelen hördül egyet, mint a bika, és nekiiramodik az utcának, Col és Petúnia nyomában.)*

1. NŐI HANG

(kint): Ez az. Ez az. Úgy van. Úgy van.

2. NŐI HANG

(kint): Úgy van. Úgy van.

(Kint egyszercsak vonítás hallatszik, mint amikor kutyák acsarkodnak. Jackson behátrál az ajtajukba, és a felesége után bámul, a zaj irányába. Tágranyílt, rémült szemmel néz és ingatja a fejét.)

Vége a 15. jelenetnek.

16. JELENET

Bent. Este (közvetlenül a 15. jelenet után).

PETÚNIA

(beront a bejárati ajtón, kiabál): Tengerész! Tengerész! (A lépcsőkörletbe csimpaszkodik és hisztérikusan sikítzik.)

(Tengerész, Rachel, Rosie, Sally és Harákmama összeszaladnak az előszobában.)

PETÚNIA

Tengerész, szét fogják tépni, széttépik, rávetették magukat, mindnyájan rávetették magukat, nem hallja?!

(Kintről kiabálás és visítozás hallatszik.)

RACHEL

Col?

PETÚNIA

Széttépik azt a fiút -

RACHEL

(indul, hogy kirohanjon az ajtón): Na majd én elbánok velük! Tengerész -

TENGERÉSZ

(visszafogja és becsapja az ajtót): Az az ő baja, istenverte kölyök. Itt maradsz, te nőstény krokodil, és használd azt a hülye fejedet. Tudod, ki járt nálunk máma és tudod, hogy mit mondott. Ha a Col meg ez kurjongatva táncikálnak egyik háztól a másikig, akkor ne csodálkozzanak, ha az utca minden tehene kijön ellenük. A pokolba velük. Ha most elkezdjük kinyírni őket, egy perc és jönnek vissza a zsaruk, és már benn is vagyunk a sitten, anyám, nem viccelek.

SALLY

(Kinéz az előszobaablakon): Jön a Col. Jön a Col. Col, Col, Col.

(Kint erősödik a kiabálás. Col berohan. Rachel kitarja neki az ajtót és ügyesen becsapja utána. Col szörnyű állapotban van. A ruhája félig letépvve a hátáról, az arca és a teste (ahol kilátszik a fölszaggatott ruhájából) tele van karmolással és vércsíkkal. A falnak támaszkodik, liheg.)

COL

Úristen - úristen - megúsztam.

(Rachel megragadja, megrázza és megpofozza.)

RACHEL

Megúszta. Ezt megúszta. De azt nem úszod meg, hogy itt ránk hozol mindenkit, te ostoba, te!

COL

(kiszabadítja magát): Hé, hé, mi van? Mit csináltam, hogy így rám mászik?

RACHEL

Itt voltak máma. A zsaruk -

COL

(bután): A zsaruk?

RACHEL

Az, és kiraknak minket a házból, meg minden, azt mondták, figyelmeztetés, Col, azt mondták -

TENGERÉSZ

(parancsolóan): Na elég, ti ketten. Nyugalom... Mit csináltak veled, fiú?

COL

Hát nézzenek rám, az Isten szerelmére... Nők, hát nők ezek? Idefigyelj, Petus. Nem sokon múlt, hogy úgy elintéznek, hogy nem tudnál mit élvezni rajtam legalább fél évig...

TENGERÉSZ

Hányan voltak?

COL

Tizenkettő, tizenöt, nem t'om - hárman kezdték, aztán minden kapuból rámrohantak... Nők ezek? Istenverte hiénák!

SALLY

(az ablaknál): Ott állnak mind a kerítés előtt.

TENGERÉSZ

(ráreccsen): Gyere el az ablakból, kicsi.

(Elhúzza, épp időben, mert egy téglá röpül be az előszoba ablakán.)

NŐI HANG

(kint): És a többiek is, azok is ugyanezt kapják!

(Kint állandó hangzavar van - nem túl sokan, legföljebb húsz nő lehet most még csak.)

TENGERÉSZ

Látod? *(Rachelhez, akinek a keze a kilincsen van.)* Ne nyisd ki az ajtót.

RACHEL

Megyek és -

TENGERÉSZ

Mondom: várjál. Elmennek ezek hamar. Elmennek, meglátod. Nincsenek olyan sokan.

COL

Foggal, körömmel, lábbal, mindennel. Féltéglával, értik? Nézzék meg az ujjaimat. Lenyomták az úttestre és - hárman voltak, azok lenyomtak, a többi meg - bizony Isten, ezek -

(Újabb téglát dobnak be az ablakon.)

NŐI HANG

(kint): Csak jöjjenek ki, megkapják a magukét!

RACHEL

(haragosan): Szólni akarok! *(Kitárja az ajtót, megáll a küszöbön, és a világba ordítja ellenszegülését. Ahogy beszél, hatalmába keríti a düh, és szavai közé valóságos állati hangok keverednek.)* Azt akarjátok, hogy jöjjünk ki? Hát jobb, ha ilyet nem akartok, mert nem tudjátok, hogy milyen az, ha mi kijövünk, drága kicsi lányaim! Ha mi egyszer kijövünk, ha egyszer kijövünk, azt megemlegetitek, amíg éltek. Igen: úgy élünk, mint az állatok, de azt nem tudjátok, milyen állatok vagyunk. Bebújtok az ólatokba a jó meleg szalmára, azt hiszitek, harminckét fog van a szátokban; hát nekünk meg ötvenhárom van,ahaha-hrrr - és mindegyikre jut vér, a ti véretek tetőtől-talpig, ha mi egyszer kijövünk, ha kijövünk vérengzeni,ahaha-hrrr - akarja valaki, hogy jöjjünk? *(Visszalép, a szája habzik. Aztán csendben maga elé nevet, és magában ezt mondja: „Ahaha-hrrr,” és becsukja az ajtót. Kint a hangok elhallgattak.)*

SALLY

(újra az ablaknál): Elmennek. Úgy megijesztetted őket, Rachel, szörnyen megijesztetted.

TENGERÉSZ

Mennek? *(Az ablakhoz lép.)* Úgy látszik, igen.

RACHEL

(nyugodtan): Mért ne? Tudják, hogy az igazat mondom. Elmondom, ők meg futnak.

TENGERÉSZ

Igen, igen. De nem először.

RACHEL

Mit?

TENGERÉSZ

Azóta mondod nekik, mióta idejöttünk, igaz?

RACHEL

Így igaz.

TENGERÉSZ

És mindig egyre hangosabban. És ők mindig egyre kisebbet szaladnak. És utána mindig egyre dühösebbek lesznek. He? Majd ha a lehangosabban mondod, nem futnak sehova.

RACHEL

Ne etess ezzel.

TENGERÉSZ

(nyomott hangulatban): Azzal etetlek, amit látok. Te nem ismered ezt a csürhe népséget úgy, mint én. Én többet éltem, fiam, hát figyelj. Persze, persze, bebújnak az óljukba, a házukba, meg minden. És nem állnak ki megküzdeni. De ha egyszer kint vannak és téged is kihívnak, akkor nem szaladnak olyan hamar haza. Falkában jönnek és lerohannak minket és megfulladunk. Hagyjuk egymást élni, ezt szoktam mondani. De ezt most fölrugták ezek, ott kint, és nem tudjuk, hányadán állunk. Most talán úgy látszik, hogy elfutottak; én mást mondanék.

ROSIE

(ijedten): Akkor mi lesz, Tengerész?

TENGERÉSZ

(vállat von): Hm? Mi csak mi vagyunk, ők meg mindahányan, együtt. Ez lesz. Félnék a Nagy Racheltól, igaz. Esküszöm, annyira félnék tőle, hogy megölik. Mindnyájunkat. Csak azért, mert élünk.

ROSIE

Mit csináljunk?

TENGERÉSZ

(vállat von): Azt megmondom, hogy én mit csinálok. Kimegyek a házból a hátsó ajtón, át a kerteken, megnézem, hogy arra szabad-e az út. Ha igen, megállok a boltnál, veszek pár üveg sört; aztán füttyentek, és mehetünk.

RACHEL

Mehetünk hova?

TENGERÉSZ

Ahova akartok. Vagy, ha igazatok van, és elszaladtak, akkor maradhatunk. De előbb szétnézek.

RACHEL

Én is jövök.

TENGERÉSZ

Ne te, ne. Várhatsz. És ki ne menjen egyikőtök se. Értem?

(Egyetértő morgás.)

Na jó, akkor megyek. Zárjátok be az ajtókat és ki ne nyissátok, amíg nem füttyentek. Viszek egy pár üreset, ha már megyek. Pénzt érnek ezek. *(Fölszed néhány üveget és a konyhán át kimegy.)*

RACHEL

Hallod, mit mondott, Col? Menj és zárd be utána az ajtót.

PETÚNIA

(szánakozva): Ne, Col, maradj itt velem.

ROSIE

Majd én.

(Sallyvel bemegy a konyhába. Rachel bezárja az elülső ajtót, és a láncot is beakasztja.)

ROSIE

(a konyhából, ijedten): Rachel!

RACHEL

Mi van?

ROSIE

Nem lehet bezárni ezt az ajtót.

RACHEL

Mért?

ROSIE

A Harákmama leszede a zárat, még kedden, és az egyik zsanér is el van törve.

RACHEL

Te jó Isten, elfelejtettem. Így van, az egészet megette a fene. Tolj eléje valamit. A gáztűzhelyet. Várjál, segítek. *(Bemegy a konyhába. Onnan szól:) Col!*

COL

Na?

RACHEL

Nézd meg mind az ablakokat, zárva vannak-e. Isten ments, hogy a végén bemásszanak -

COL

Jó. *(Petúniához):* Kész vagy már, mondd -

PETÚNIA

(rongyot teker Col sérült kezére): Jaj, nem elég szoros, Col, le fog jönni -

COL

Á, hagyjad.

(Harákmama hirtelen lejön a lépcsőn; eddig végig a lépcső tetején ült.)

COL

Hova a fenébe megy, maga lökött vén varangy?

HARÁKMAMA
Sült halat venni!

COL
(*mérgesen*): Sült halat - Hallotta, mit mondott a Tengerész, nem? Nem hallotta?

HARÁKMAMA
A Tengerész. Úúú, a Tengerész nagyon fél.

COL
Igen, meg én is. És félhet maga is, vén hülye -

HARÁKMAMA
Jaj, hát félek én! Úúú. Petus. Hol a lányom? Petus?

PETÚNIA
(*türelmetlenül*): Mit akar most meg?

HARÁKMAMA
Á, a Petúnia. Ő az én lányom, bizony. Petus, jönnek értünk - mit mondott?

COL
Jönnek? Jó vicc. Már itt is vannak, a hétszentségít.

PETÚNIA
Kis híján darabokra tépték szegényt.

(Rachel, Rosie és Sally jön be a konyhából.)

RACHEL
Na, az ajtó megvan. Mi van az ablakokkal?

COL
Már csinálom. (*Beretteszeli az ablakokat az emeleten és a földszinten is.*)

HARÁKMAMA
Talán az ablakon fognak bejönni?

COL
(*undorral*): Talán az ablakon fognak bejönni.

HARÁKMAMA
(*mint aki nagy erőfeszítéssel próbál valamire emlékezni*): Tudom már - tudom már -

PETÚNIA
(*gyorsan*): Maga csak ne tudjon semmit.

HARÁKMAMA

(makacsul): Tudom, mit kell az ablakokkal csinálni. Bezárni, jó szorosan. Félek tőlük, bejönnek az ablakon. Félek. Hol az én Petúniám? Gyere, csináld velem.

PETÚNIA

Nem, nem, nem, az nem kell. Mindenféle régi hülyeség, kinek kell az.

HARÁKMAMA

Petus, én félek. Csináld szépen a Harákmamával.

PETÚNIA

Nem; nem csinálom magával, és nem kell az egész.

RACHEL

Mi nem kell?

PETÚNIA

Az ő régi hülyeségei. Szavak, minden. Ilyen ráolvasás. De nem -

RACHEL

Hadd csinálja, ha akarja.

HARÁKMAMA

Ki csinálja velem? Mert kettőnek kell - egyik mondja, a másik utána - különben nem jó.

RACHEL

Majd a gyerek.

ROSIE

Ne már!

RACHEL

Jaj, nem lesz semmi baj. Hadd segítsen.

HARÁKMAMA

(magával viszi Sallyt): Sallykém, gyere. Kicsi szívem, menjünk az ablakhoz. Ez majd távol tartja őket, amikor jönnek. *(Rásimítja tenyerét az előszoba-ablak épen maradt üvegére. Sally mellette állva utánozza. Harákmama szaval:)*

Ablaktábla, kemény tábla,

Ki jár ki-be a szobába?

Mária, Jézus, apostol,

Senki más, senki más, til, tul, tol.

Most te mondjad:

Senki más -

SALLY

Senki más, senki más, til-tul-tol.

COL

(*nevet*): Na ez aztán távol tartja őket. Mért nem szólt hamarabb, akkor a zsaruk se jöttek volna ma délelőtt!

PETÚNIA

Hülyeség az egész, nem engedem, hogy csinálja.

RACHEL

Nem árt az égvilágon semmit. Menjen csak, Harákmama, csinálja minden ablakra, meg az ajtókra is, egye meg a fene. Mért ne?

(Harákmama és Sally ablaktól-ablakig mennek és szavalják a mondókát. Rosie bemegy a nappaliba és megringatja a babakocsiban fekvő kisbabát. Kopognak a hátsó ajtón.)

TENGERÉSZ

(*kint*): Naaa!

(Mind ijedten egymásra néznek.)

RACHEL

A Tengerész. Gyere, engedjük be.

(Rachel és Rosie a konyhába siet.)

TENGERÉSZ

(*kint*): Gyorsan, gyorsan, nyissátok már! Naaa. *(Egy perccel később betámolyog a konyhaajtón át. A fején oldalt seb. Néhány teli üveg van nála, ezeket a földre dobja.)* Hiába. Hiába minden.

RACHEL

Mi hiába?

TENGERÉSZ

Még mindig kint vannak az utcán. Eljutottam a boltig, jövök ki az üvegekkel, megláttak az utcán.

RACHEL

Nézz csak rám! Mi lelt?

TENGERÉSZ

Eltalált egy kővel.

RACHEL

Kicsoda?

TENGERÉSZ

Hát, az egyik - a sötétből - a Jóisten tudja. Kővel. A sarkon állnak, üvöltenek. Hiába próbálunk kiszökni. Minden utca tele van velük.

ROSIE

Dehát akkor mit csinálunk?

TENGERÉSZ

(vállat von): Hát... Azt tudom, hogy én mit csinálok most. *(Lecsapja az egyik italos üveg tetejét.)* Minden utca tele van. *(Nagyot húz az italból; aztán még egyet.)* Ha-ha, de nem tudják.

COL

Kik nem tudják?

TENGERÉSZ

Ők nem tudják. Hogy Kivégző vagyok. Nem tudják.

COL

Ja azt, te jó Isten.

TENGERÉSZ

(keserűen nevet): Úgy, úgy, azt. *(Meglátja Sallyt és Harákmamát, akik még szavalnak a nappali ablakánál.)* Ez meg mit csinál?

PETÚNIA

(idegesen): Hát ilyen kis mondóka, tudja, az ablakokra mondja.

TENGERÉSZ

(fölhorkan): Na nem, nem, azt már nem. Átkozott finlandi boszorkányság. Befejezni, de rögtön, hallotta?

HARÁKMAMA

(miközben Tengerész elrángatja az ablaktól): Jaj, ne, ne -

TENGERÉSZ

Ugye? Meg van rémülve, mi? De ne aggódjon. Én Kivégző vagyok.

(Körbeadja az üveget.)

RACHEL

(iszik): Szóval benn maradunk, várunk.

(Tengerész keserűen nevet. A kisbaba fölsír. Rosie odaül és ringatja a babakocsit. Már sötét van.)

ROSIE

(énekel): Aludj, aludj, csillagom;
Szántanak a parlagon,
Vetnek is a legények,
Aratnak, ha megérett,
Lisztet őröl a malom,
Aludj, aludj, csillagom.

Vége a 16. jelenetnek.

17. JELENET

DAL

Egész éjjel rettegsz, fiú,
És nyugtod nincs egy percre,
Az árnyékodra ráléptek -
Most lépnek a fejedre.

Ha jön a reggel, jönnek ők is
Hát küzdj, amíg csak bírsz.
Rádrontanak és eltipornak,
Hát küzdj, küzdj, küzdj, ha bírsz.

Mielőtt a függöny fölmege, a dal utolsó sorai alatt halljuk, hogy a házat ostromolják - kiabál a tömeg (jóval nagyobb, mint az előző jelenetben), férfiak és nők - üvegcsörömpölés, stb.

Bent. Reggel.

Az egész Sawney-család az előszobában gyűlt össze. A gramofonon a ragtime-lemez megy. Rachel kimerülten a falnak támaszkodik. Sally rettegve Rosie szoknyájába kapaszkodik. Rosie a kisbabát tartja a karján. Petúnia egy sarokban lapul Harákmama mellett és vinnyog. Tengerész a legalsó lépcsőfokon ül, fejét kezében tartja. Col a levélnyíláson át üvölt kifelé.

COL

Mit akarnak csinálni velünk? Mit akarnak csinálni velünk? Mit akarnak -

FÉRFIHANG

(kint): Kiszédjük magukat abból a házból -

NŐI HANG

(kint): Most megkapják tőlünk, az hétszentség, most megkapják tőlünk! Mit akarnak -

FÉRFIHANG

(kint): Büdös cigányok, a csatornába lesztek belefojtva!

COL

(reményvesztetten): Azt mondja, romák vagyunk. *(Kiabál.)* Idefigyeljenek, itt gyerekek is vannak -

MÁSIK NŐI HANG

(kint): Az ám, nekünk is vannak gyerekeink. Mi lett a Jacksonné lányával?

(A tömeg dühödten morog kint.)

COL

Rengetegen vannak odakint. Nem tudunk mit csinálni, ha nekilódulnak. *(Kés van a kezében.)* De ez itt van. Majd meglátják, hogy én se forgatom rosszabbul, mint akármelyik cigány.

TENGERÉSZ

Odajön hozzám, aszongya - „Sawney, ki ölte meg azt a finnt? Egyetlen ember van ezen a hajón,” aszongya, „akinek megvan az ereje, hogy megfojtsa. Nem is bánom,” aszongya. „Az a fickó a halála volt a hajónak.” Az ám. A Sawney-nak megvan az ereje...

ROSIE

A feje miatt van, ahol a kő eltalálta. Hé, Tengerész, ébredjen, Rosie vagyok - nem ismer meg? -

TENGERÉSZ

(bizonytalanul): He? Mi az?

FÉRFIHANG

(kint): A kanálisba velük!

COL

Azt hiszem, jönnek.

RACHEL

(mélyeket lélegzik, mint a kifáradt futó): Haaa - haaa - haaa...

(Kint fokozódik a zaj, lökésekben - mintha az emberek kicsit közelednének házhoz, aztán visszahúzódnának, aztán rövid rohamot intéznének - ez fokozatos crescendóban, melybe egyszer csak belehasít a közeledő rendőrautó szirénázása.)

COL

(a levélnyilástól az előszoba-ablakhoz szalad): A zsaruk - nézzék! A zsaruk jönnek-

RACHEL

(dacosan): Csak jöjjenek.

COL

Hoppá, nem, ezek a tömegre jöttek. A kutya úristenit, sose hittem volna, hogy örülni fogok a rohadt zsaruknak. Hé, hallják, *velünk* vannak a zsaruk, nem ellenünk - most zavarják őket szét! Figyelj, Petus, zavarják őket széjjel -

(Hangosan kopognak az ajtón.)

ÖRMESTER

(kint): Rendőrség!

(Col indul, hogy elhúzza a reteszt.)

RACHEL

(megállítja): Ne.

(Megint kopognak.)

COL

Ne vicceljen, most muszáj őket beengedni.

(Ajtót nyit, az Örmester lép be. Rachel megállítja a gramofont.)

ÖRMESTER

(zordan néz körül): Szóval? Ilyen hamar találkozunk, látják? Mi történik itt már megint?

COL

Ki akartak nyírni minket, az történik.

ROSIE

De jó, hogy jött, örmester úr, Isten az atyám, de jó, hogy jött.

ÖRMESTER

Ne mondja? Ki akarták nyírni magukat? És maga mit akart csinálni azzal az acéláruval ott? Talán hagymát akart pucolni? Igen?

(Col eldobja a kést.)

Hát remélem is. *(Hátrafordul az ajtóban és kikiabál a tömeghez.)* Menjenek, oszoljanak már, mozgás! Saunderson, menjen hátra a ház mögé, és oszlassa szét azt a csődületet a kertben. Mondja meg, hogy beviszünk mindenkit, aki akadályozza a rendőrség munkáját! *(Visszafordul Sawney-ékhoz.)* Na szóval. Mi ez az egész?

FÉRFIHANG

(kint): Büdös cigányok ezek, örmester úr. Molesztálták a lányokat -

ÖRMESTER

(a tömeghez): Menjenek már! Menjenek haza! *(Becsukja az ajtót.)* Nos?

TENGERÉSZ

Ki ez itt? Mit akar?... Hiszen ez egy zsarú, ideállt élém; egy jó nagy darab hekus a Sawney házában!... *(Föláll, erősen dülöngélve, de kitartóan.)* Ez itten egy ház. Adtak egy házat lakni és tettek rá ajtót, és maga nem sétálhat be az ajtón engedély nélkül. Világos?

ÖRMESTER

Ne beszéljen olyasmiről, Sawney, amiről fogalma sincs. Azt én mondom meg, hogy kinek mire van engedélye. Itt ma reggel rendbontás történt: okom van föltételezni, hogy maguk idézték elő. Úgyhogy semmi visszafórázás. Maguk itt egy tisztességes, törvénytisztelő környéken laknak. Legalábbis az volt az utóbbi egy-két évben, mikor végre mindenki berendezkedett; nem tűrjük, hogy a maguk bandája újra kezdje a zúrözést.

RACHEL

Ki kezdi? Majdnem kiherélték szegény fiamat az este - csak nincs pofája azt mondani, hogy mi -

ÖRMESTER

Elég, asszonyom. Először is alaposan körülnézek itt a házban. Már tegnap meg kellett volna tennem, de akkor fontosabb dolgok is voltak.

(Fölmegy a lépcsőn. Tengerész követi.)

TENGERÉSZ

Ehhez nincs joga. Nincs engedélye.

ÖRMESTER

Ismerem én a jogaimat, öreg: nem kell engem kitanítani.

(Col bemegy a nappaliba és kutatni kezd a kacatok között.)

COL

Húha, hol van az oldalzsákom - a rohadt életbe -

TENGERÉSZ

(a lépcsőn áll, miközben az Örmester a hálószobákban kutakodik): Nekem is vannak jogaim. Van házam, vannak jogaim. Igenis nem jöhet be engedély nélkül.

(Sally rohan elő a konyhából Col zsákjával, melyben a fűró van.)

SALLY

(suttogva): Col, Col, itt van, Col.

COL

(kiszalad hozzá a nappaliból, suttogva): Vidd ki azt innen -

(Ügyetlenül lökdösődnek, a zsák leesik a földre. Az Örmester a korláton át meglátja őket.)

ÖRMESTER

Hé, hé, fiam, maga ott mire készül? Maradjon csak ott.

(Elindul lefelé, de a Tengerész az útjába áll.)

Engedjen, jó? -

(Az Örmester félrelöki a Tengerészt, aki hátraesik és fájdalmas kiáltással a lépcső aljáig zuhan. Rosie odarohan hozzá. Petúnia fölkapja a zsákot és odadobja Colnak.)

PETÚNIA

Col, Col, szaladj, futás!

(Col izgatott vakkantással átrohan a nappalin, feltépi az ablakot. Petúnia utánarohan, közben feldönti az Örmestert, aki még nem gabalyodott ki egészen a Tengerészből. Col kiugrik az ablakon és maga után húzza Petúniát. Az Örmester - akit Rachel igyekszik feltartóztatni - utánuk rohan, de nem ugrik ki az ablakon, hanem kihajol és a sípjába fúj. Odakiált a hátsókertben örökdő rendőrnek.)

ÖRMESTER

Saunderson, fogja meg az az embert! Fogja meg! - A fene... Hát akkor menjen utánuk! *(Átsiet a házon és felrántja a bejárati ajtót, kikiabál.)* Williams! Egy fiatal pár meglépett a kertek felé valami szajréval. Vágja el az útjukat. Saunderson a nyomukban van.

RENDŐR

(*kint*): Értettem, őrmester úr.

(*Halljuk, amint rendőrautó elmegy a ház elől. Tengerész az előszoba padlóján fetreng és nyög.*)

ROSIE

(*az Őrmesterhez*): Megölte. Megölte.

ŐRMESTER

Mi? Badarság. Na, jöjjön, Sawney, álljon föl szépen, nincs semmi baja.

TENGERÉSZ

(*reménytelenül*): A rossz lábam, az, a rossz lábam, vége a lábamnak...

ŐRMESTER

Nézzük csak. (*Megfogja Tengerész lábát. Tengerész ordít és hápog a fájdalomtól. Az Őrmester meglehetősen zavarban van.*) Hm. Hm-hm. Igen, szóval. Úgy látszik, valóban sérülés történt. A maga hibája, azt tudja.

(*A bejárati ajtóhoz megy és kiszól az utcára.*)

ŐRMESTER

Heló, valaki! Maga, asszonyom! Legyen szíves, menjen el mentőt hívni! Van a sarkon egy segélykérő telefon. Mondja be, hogy egy öregembernek eltörött a lába. És kérje, hogy ne gatyázzanak sokáig. Köszönöm. (*Visszajön az előszobába.*) Hamar itt lesznek. Be fogják vinni a kórházba, úgyhogy feküdjön nyugodtan, amíg nem jönnek.

TENGERÉSZ

(*keservesen sír*): Ez kicsinált engem. Rachel, ez elintézett: eltörte a lábamat, eltörte az életemet. Derékba törte az életemet, Rachel, vége a nagyságnak, vége a dicsőségnek, Rachel: elaszott, kiszáradt, kiapadt. Jaj, jaj, jaj...

ŐRMESTER

(*fáradt hangon*): Bevihetném az egész pereputtyot, azt tudják - hatósági közeg akadályozása, lopott holmi, közrend megzavarása - de nem hiszem, hogy érdemes. Az utolsó miatt úgyis beidézik magukat.

HARÁKMAMA

Hol a lányom?

ŐRMESTER

Hogy mért nem tudnak maguk tisztességesen élni, azt föl nem foghatom.

HARÁKMAMA

Kiment az ablakon. Én tudom. A Harákmama meg szépen utána... (*Kuncog, a nappali felé indul.*)

ÖRMESTER

Jaj, hallgasson, mama, és maradjon veszteg. Hamar visszahozzák a lányát, meglátja.

HARÁKMAMA

Ja? Júúj. Hekus.

(Rachel megindul a bejárati ajtó felé, fölvesz egy batyut a földről.)

ÖRMESTER

Hova megy?

RACHEL

Northamptonba.

ÖRMESTER

Azt már nem. Mondtam, hogy idézést fognak kapni.

RACHEL

Akkor majd megkeresnek Northamptonban, ha annyira kellek.

ROSIE

(vadul): Maga itt marad a Tengerésszel, értette?!

TENGERÉSZ

(könyörögve): Rachel -

RACHEL

Heh! Törött lábú vénember. Aszongya: „Maradj velem, Rachel!”

(Nevet és kimegy a házból. A küszöbön találkozik a Tisztviselővel.)

Kerüljön beljebb az úr. Én meg épp megyek! *(Nevetve el.)*

ÖRMESTER

(A Tisztviselőhöz): Jónapot.

TISZTVISELŐ

(karjában kismacsát tart): Á, üdvözlöm, őrmester úr. Mi történt itt, az Isten szerelmére?

ÖRMESTER

Azt kérdezném én is. De mivel szolgálhatunk?

TISZTVISELŐ

Én - ööö - az illegális albérlők ügyében jöttem, de -

ÖRMESTER

A mentőket várjuk.

TISZTVISELŐ

Aha... Helyes kiscica, nem? Kint találtam az úton, halálra volt rémülve attól a rengeteg rohanó asszonytól. Nem tudja, kié lehet? Félnék kis jószág. *(Bizalmasan, az Őrmesterhez.)* Most már mindenképp menniük kell, tudja. Szóval ez már nem csak albérlők kérdése, ugye.

ŐRMESTER

Ühüm.

TISZTVISELŐ

Nagyon nem szívesen tesszük, de -

(Harákmama átjön a Tengerészhez és lekuporodik a fejénél.)

HARÁKMAMA

(kántál): Vén Tengerész összedült
összedült
összedült

ROSIE

Maga hagyja békén.

HARÁKMAMA

Hát, ketten maradtunk, Tengerész, maga meg én, a két vén csont, igaz? Csíkokra szaggatnak minket, bizony.

(énekel): Öreg csontot kidobták,
Ott hever a földön.
Áss egy lyukat, abba tedd,
Hogy vissza ne jöjjön.

SALLY

Mária, Jézus, apostol.

SALLY

HARÁKMAMA *(együtt):* Senki más, senki más, til, tul, tol.

(Harákmama nevet. Halljuk, amint a mentőautó szirénázva közeledik.)

Vége a 17. jelenetnek és az egész darabnak.